

ΣΥΜΒΟΛΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΑΝ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

Κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς τοῦ ἔτους 1953 ἀνευρέθη εἰς Δωδώνην ἡ σπουδαιότερα καὶ ἀρχαιότερα μέχρι σήμερον λιθίνη στήλη, περιέχουσα δύο ψηφίσματα τοῦ Κοινοῦ τῶν Μολοσσῶν ἐπὶ βασιλέως Νεοπτολέμου τοῦ Ἀλκέτα (370-368 π.Χ.), δημοσιευθεῖσα ὑπὸ τοῦ διευθύνοντος τὴν ἀνασκαφήν, ἀειμνήστου καθηγητοῦ Δ. ΕΥΑΓΓΕΛΙΔΟΥ¹. Ἡ ἐπιγραφή ἀνευρέθη λοξῶς κεκλιμένη ἐντὸς τοῦ οἰκοδομήματος Ε', παρὰ τὴν ΝΔ. γωνίαν, τὸ ὅποσον εἰς τὴν ὑπὸ δημοσίευσιν μελέτην περὶ Δωδώνης ταυτίζομεν μετὰ βεβαιότητος πρὸς τὴν *ἱερὰν οἰκίαν* (ΠΟΛΥΒ. IV 67, 2).

Ἐνεκα τοῦ τοπογραφικοῦ ἐνδιαφέροντος καὶ μερικῶν ἄλλων ἀξιοσημειώτων συμπερασμάτων ἐθεωρήσαμεν σκόπιμον, ὅπως ἐκθέσωμεν ἐνταῦθα τὰς παρατηρήσεις μας².

Ἡ ἐπιγραφή, εἰς τὴν ὁποίαν προσάγομεν μίαν μόνον διόρθωσιν, ὀφειλομένην εἰς τὸν συνάδελφον κ. P. FRANKE³, ἔχει ὡς ἑξῆς:

*Ἀγαθᾶ τύχα. Βασι-
λεύοντος Νεοπτολέμου
τοῦ Ἀλκέτα Φιλίστα τᾶ Ἀντι-
μάχου γυναικὶ ἐξ Ἀρρώνου
ἐδόθη πολιτεία, αὐτᾶ
καὶ ἐκγόνοις, ἐπὶ προστάτα
Μολοσσῶν Εἰδύμμα
Ἀρκιᾶνος, γραμματέος
Ἀμφικορίου Ἀρκιᾶνος, δα-
μοργῶν Ἀνδροκάδεος
Ἀρκιᾶνος Εὐρυμεναίων⁴*

¹ ΑΕ 1956, σ. 1-13. Ἐπανεξεδόθη ὑπὸ Κ. ΜΥΡΑΚΑΒΑ, Historia 6, 1957, σ. 393-94.

² Πρβλ. καὶ παρατηρήσεις G. DAUX, ὅστις τὴν λ. Δαυτίου ὀρθῶς ἐρμηνεύει ὡς ὄνομα μηνός, ὅτε ἐγένετο τὸ ψηφίσμα, καὶ ὄχι ὡς τὸ ὄνομα ἑνδεκάτου δαμοργοῦ, P. LÉNÉQUE, REG 1957, σ. 495 κ.ἑξ., P. FRANKE, Die Antiken Münzen von Epirus I, κεφ. Die Ethnestoi (ὑπὸ ἐκτύπωσιν). Ὁφείλω θεορᾶς εὐχαριστίας εἰς τὸν φίλον κ. P. Franke, διότι προθύμως ἔθεσεν εἰς τὴν διάθεσίν μου τὸ χειρόγραφον τοῦ κεφαλαίου τούτου. Τὸ ὑπὸ ἔκδοσιν βιβλίον περὶ τῶν νομισμάτων τῆς Ἠπείρου, τὸ ὅποσον περιέχει ἐκτὸς τῶν νομισμάτων καὶ παρατηρήσεις περὶ τῶν λατρείων τῆς Ἠπείρου, ἀναμένεται μετὰ μεγάλης προσδοκίας.

³ Εἰς τὸ κεφάλαιον Die Ethnestoi τῆς ὑπὸ ἐκτύπωσιν μελέτης του προτείνει δεδικοιολογημένως τὴν διόρθωσιν τοῦ ἔθνικοῦ ΕΘΝΕΣΤΩΝ, ἄλλως ἀμαρτύρου, εἰς ΕΘΝΕΣΤΩΝ.

⁴ Ὁ ΕΥΑΓΓΕΛΙΔΗΣ, ἔ.ἀ. σ. 4, παρατηρεῖ ὅτι, ἐνῶ ὁ προστάτης καὶ ὁ γραμματεὺς δηλοῦνται διὰ τοῦ φυλετικοῦ μόνον, ὁ πρῶτος δαμοργός χαρακτηρίζεται διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ φύλου καὶ τῆς πόλεως (Ἀρκιᾶνος Εὐρυμεναίων). Εἶναι δυνατόν ὅμως τὸ Εὐρυμεναίων νὰ συσχετισθῇ καὶ πρὸς τοὺς τρεῖς προηγουμένους ἄρχοντας, τὸν προστάτην, τὸν γραμματέα, καὶ τὸν ἀ' δαμοργόν, καθ' ὃν τρόπον καὶ εἰς τὰς ἐπιγραφὰς 1347 (Ὁμφαλες Χιμῶλιου), 1349 (Ταλαιᾶνες), 1350 (Κολπαῖου), 1356 (Φοινατοί), 1358, 1360 (Τριπολίσσιοι), Ἠπ. Χρον. 1935, σ. 248,3 (Ὁρεστοὶ Μολοσσοί). Ἐν τῷ αὐτῷ ὅμως περιπτώσει ὀρθότερα θὰ ἦτο ἡ διατύπωσις, ἐπὶ προστάτα Μολοσσῶν Εἰδύμμα, γραμματέος Ἀμφικορίου, δαμοργῶν Ἀνδροκάδεος, Ἀρκιᾶνων Εὐρυμεναίων. Ἀλλὰ ἡ φραστικὴ αὕτη ἀτέλεια δὲν εἶναι ἡ μοναδικὴ εἰς τὴν ἐπιγραφήν ταύτην (ιδὲ σχετικῶς Δ. ΕΥΑΓΓΕΛΙΔΗΣ, ἔ. ἀ. σ. 4).

*Δαφύργα Τριπολιτῶν,
 Εὐστράτου Κελαίδων,
 Ἀμυνάνδρου Πειάλων,
 Σάβωνος Γενοαίων, Δείνων
 Ἐθνεστῶν, Ἀγέλαος Τριφυλ-
 ᾶν, Θεῖνος Ὀμφάλων, Κάρτομος
 Ὀνοπέρωνων, Δαμοίτας Ἀμύ-
 μων, Δαιτίου.*

*Ἀγαθᾶ τύχα. Βασιλεύον-
 τος Νεοπτολέμου τοῦ Ἀλκ-
 ἐτα Φιντοῦς γενεᾶ ἐξ Ἀρ-
 ρώνου ἐδόθη πολιτεία, αὐτᾶ
 καὶ ἐγγόνοις, ἐπὶ προστάτα
 Μολοσσῶν Εἰδύμα Ἀρκτᾶνος,
 γραμματέος Ἀμφικορίου Ἀρκτ-
 ᾶ]ρος, δαμοργῶν Ἀνδροκάδε-
 ς] Ἀρκτᾶνος Εὐρυμεναίων, Δαφ-
 ῦργα Τριπολιτῶν, Εὐστράτου
 Κελαίδων, Ἀμυνάνδρου Πει-
 ᾶλων, Σάβων Γενφαίων, Δείν-
 ων.*

Διὰ τοῦ ψηφίσματος τούτου λοιπὸν τοῦ Κοινοῦ τῶν Μολοσσῶν ἐπὶ βασιλέως τῶν Μολοσσῶν Νεοπτολέμου τοῦ Ἀλκῆτα ἐδόθησαν εἰς δύο γυναῖκας καὶ εἰς τοὺς ἀπογόνους αὐτῶν ἐκ τῆς ἀγνώστου πόλεως Ἀρρώνου¹ πολιτικὰ δικαιώματα ἐπὶ προστάτου τῶν Μολοσσῶν Εἰδύμα Ἀρκτᾶνος καὶ γραμματέως τοῦ Ἀμφικορίου, ἐπίσης Ἀρκτᾶνος. Ἔπονται εἰς τὸ ψήφισμα κατὰ σειρὰν τὰ ὀνόματα 10 ἀρχόντων, τῶν Δαμοιργῶν, χαρακτηριζομένων διὰ τοῦ ἐθνικοῦ των ὡς ἐξῆς: 1) Ἀρκτᾶν ἐκ τῆς πόλεως

1 Ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἀρρων ἀναφέρεται ὁ οἰκιστὴς τῆς Ψωφίδος τῆς ΒΔ. Ἀρκαδίας, καλουμένης παλαιότερον Φηγίας (ΠΑΥΣ. VIII 24,1. 24,8). Ψωφίς ἀπαντᾷ ἐπίσης εἰς τὰς βορείους ἀκτὲς τῆς Ἀττικῆς ὑπὸ τὴν μορφήν Ψαφίς, τύπος ὁ ὁποῖος ἀνήκει εἰς τὴν γλωσσικὴν περιοχὴν τῶν Γραῶν τῆς Βοιωτίας (ΣΤΡΑΒ. IX 399, WILAMOWITZ, Hermes 21, 108). Ἡ Ἀρκαδικὴ Ψωφίς - Φηγία ἐνθυμιζομένη τὴν λατρείαν τῆς Φηγοῦ ἐν Δαδώνῃ, ἡ δὲ Βοιωτικὴ τῶν Γραῶν τοὺς Γραῶς ἢ Γραικοὺς, τοὺς παλαιότερους κατοικοῦς τῆς περιοχῆς τῆς Δαδώνης, ἐξ ὧν πιθανῶς καὶ οἱ Γραῆς τῆς Βοιωτίας (ΑΡΙΣΤ. Μετεωρ. I 353a, ΠΑΡΙΟΝ ΜΑΡΜΑΡΟΝ I 11, ΗΣΙΟΔ. Ἀπόσπ. 24 Rzach, ΣΤΕΦΑΝ. ΒΥΖΑΝΤ. ἐν λ. Γραικός· ὁ Ἕλληνας... ὁ Θεσσαλοῦ υἱός. Ἐχομεν λοιπὸν δύο Ψωφίδας, τὴν Βοιωτικὴν καὶ τὴν Ἀρκαδικὴν, τῶν ὁποίων ἔμμεσος σχέσις πρὸς

τὴν Ἠπειρὸν δὲν ἀποκλείεται. Τῆς Ἀρκαδικῆς, καλουμένης καὶ Φηγίας, οἰκιστὴς ἀναφέρεται ὁ Ἀρρων, ἐπώνυμος πιθανώτατα πόλεως Ἀρρώνου. Ἀρρων ἐπίσης εἶναι καὶ εἰς τῶν υἱῶν τοῦ Κλυμένου τοῦ Ὀρχομενοῦ τῆς Βοιωτίας (ΠΑΥΣ. IX 37,1), πιθανώτατα καὶ οὗτος ἐπώνυμος πόλεως, διότι καὶ τὰ πλεῖστα ὀνόματα τῶν ἀδελφῶν του (Στράτιος, Πύλεος, Ἀζεύς, Ἐργίνος) εἶναι ὀνόματα ἐπωνύμων ἡρώων. Ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς βεβαιούται ἤδη ὑπαρξίς πόλεως Ἀρρώνου, τῆς ὁποίας οἰκιστὴς δύναται νὰ θεωρηθῇ Ἀρρων τις. Ἐάν ἐπομένως δὲν πρόκειται περὶ Βοιωτικῆς ἢ Ἀρκαδικῆς πόλεως (πρβλ. S.G.D.I 1338 καὶ 1345, Ἠπειρ. Χρον. 1935, σ. 245 κ.ἐξ.), ἢ ὑπόθεσις, ὅτι τὸ Ἀρρωνον τοῦ ψηφίσματος πρέπει νὰ ἀναζητηθῇ εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Ἠπείρου (πρβλ. ψηφίσματα 1336, 1341), δὲν στερεῖται βάσεως.

τῶν Εὐρυμενῶν 2) Τριπολίτης 3) Κέλαιθος 4) Πείαλος 5) Γενοαῖος 6) Ἐθνεστός 7) Τριφύλας 8) Ὀμφαλος 9) Ὀνόπερνος 10) Ἄμυμνος. Ἀκολουθεῖ ἡ λέξις κατὰ γενικὴν Δαυτιίου, δηλοῦσα τὸν μῆνα, ὅτε ἐγένετο τὸ ψήφισμα ¹.

Εὐθύς ἐξ ἀρχῆς παρέχεται ἡ ἐντύπωσις ὅτι ἡ σειρὰ τῶν ὀνομάτων τῶν δαμιοργῶν ἀκολουθεῖ τὴν γεωγραφικὴν διάταξιν τῶν φύλων τούτων ἐν σχέσει πρὸς τοὺς Μολοσσούς, διότι οἱ μὲν Ἀρκτᾶνες, οἱ Τριπολίται, οἱ Πείαλες καὶ οἱ Γενοαῖοι κατεῖχον τὰ ἀνατολικά διαμερίσματα τῆς Ἠπειροῦ, ἐπὶ τῆς Θεσσαλικῆς Ἐστιαιωτίδος, οἱ Τριφυλαὶ εὐρίσκοντο πρὸς βορρᾶν, εἰς τὴν νότιον Παραναίαν, οἱ δὲ Ἄμυμνοι καὶ οἱ Ὀνόπερνοι εἰς τὴν Δ. Ἠπειρον, τὴν Θεσπρωτίαν (εἰκ. 1). Ἐπιβεβαίωσις τῆς ἀπόψεως ταύτης θὰ ἔχη ὡς ἀποτέλεσμα τὸν περίπου καθορισμὸν τοῦ χώρου τῶν λοιπῶν ἀγνώστου θέσεως φύλων τῆς ἐπιγραφῆς, τῶν Κελαίθων, τῶν Ἐθνεστῶν, τῶν Ὀμφάλων, καὶ τὴν ἀκριβεστέραν τοποθέτησιν τῶν λοιπῶν (Γενοαίων, Τριφυλῶν, Ὀνοπέρων, Ἀμύμων).

Ἀγνοοῦμεν εἰς ποῖον μεγαλύτερον φύλον ἀνήκον οἱ Ἀρκτᾶνες, τοὺς ὁποίους ὁ ΡΙΑΝΟΣ εἰς τὸ δ' βιβλίον τῶν Θεσσαλικῶν ὀνομάζει Ἠπειρωτικὸν φύλον ². Ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς βεβαιοῦται ὅτι οὗτοι κατεῖχον τὴν περὶ τὰς Εὐρυμενᾶς ἢ Ἐρυμνᾶς περιοχὴν, τῆς ὁποίας ἡ ἀκριβὴς θέσις εἰς τὴν δυτικὴν Θεσσαλίαν δὲν εἶναι ἐπακριβῶς γνωστὴ ³. Ὁ ΛΙΒΙΟΣ (XXXIX 25, 3) μνημονεῦει ταύτην μετὰ τῆς Τρίκκης καὶ τῆς Φαλωρείας, τῆς τελευταίας τοποθετουμένης εἰς τὰς ΒΑ. κλιτύς τοῦ Κερκετίου ὄρους (Κόζιακας, εἰκ. 1), μεταξὺ τῶν χωρίων Πρεβέντα καὶ Σαρακίνα ⁴. Κατὰ τὸν PHILIPPSON ἡ πόλις ἔκειτο πλησίον τῶν Γόμφων (Μουζάκι) ⁵. Ὁρθότερα, ὡς θὰ ἴδωμεν, εἶναι ἡ τοποθέτησις τῆς, ἐπομένως καὶ τῶν Ἀρκτᾶνων, εἰς τὴν μεταξὺ τῶν Γόμφων καὶ τῆς Ἰθώμης (Φανάρι) περιοχὴν.

Οἱ Τριπολίται ἢ Τριπόλισσοι ἦσαν κατὰ ΡΙΑΝΟΝ ἰε' Θεσπρωτικὸν φύλον ⁶. Ἡ θέσις τῶν εἶναι ἀμφισβητήσιμος ⁷. Εἰς προγενεστέραν μελέτην ⁸ ὑπεστηρίξαμεν ὅτι ἡ πόλις αὕτη εἶναι Περραιβική, εὐρισκομένη εἰς τὴν παλαιὰν κοιτίδα τῶν Περραιβῶν,

1 G. DAUX, ἔ. ὁ., πρβλ. καὶ J. ROBERT - L. ROBERT, RÉG 71, 1958, σ. 260.

2 ΣΤΕΦ. ΒΥΖ. ἐν λ., Ἀρκτᾶνες . . . ἔθνος Ἠπειρωτικόν Ριανὸς δ' Θεσσαλικῶν, F. GR. HIST. III A, 265, 13. Σχετικῶς HIRSCHFELD, RE II, στ. 1170.

Τὸ φύλον ἀπαντᾷ ἐκ νέου εἰς τὴν περίπου σύγχρονον ἐπιγραφὴν τῶν Συναρχόντων ἐκ Δωδώνης, Δ. ΕΥΑΓΓΕΛΙΑΔΗΣ, Ἑλληνικά 15, 1957, σ. 249, στ. 11 καὶ σ. 251 - 252.

3 ΣΤΕΦ. ΒΥΖ. ἐν λ. Εὐρυμεναί, πόλις Θεσσαλίας, Ἐκαταπὸς Εὐρώπῃ. ὁ πολίτης Εὐρυμένιος ὡς Κλαζομένιος. Ὁ Ρ. ΛΕΝΕΡΟΥΕ, RÉG 70, 1957, σ. 496 κ. ἑξ. (πρβλ. τοῦ αὐτοῦ, Pygihos 1956, σ. 102 καὶ ὑποσ. 4, ἔνθα ἡ σχετικὴ βιβλιογραφία), ἀμφισβητεῖ τὸ ἐνδεχόμενον, ὅτι αἱ Εὐρυμεναὶ τῆς ἐπιγραφῆς καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ ΔΙΟΔΩΡΟΥ (XIX 88) ἀναφερομένη Ἠπειρωτικὴ πόλις Εὐρυμεναί, εἰς τὴν ὁποίαν κατέφυγεν ὁ ἐγκαταλειφθεὶς ὑπὸ τοῦ στρατεύματος Μολοσσῶς βασιλεὺς Ἀλέκτας Β', υἱὸς τοῦ Ἀρύββα, ἤττηθεις ὑπὸ τοῦ Λυκίσκου (312 π.Χ.), στρατηγοῦ τοῦ Κασσάνδρου ἐν Ἀκαρνανίᾳ, εἶναι μία καὶ ἡ αὐτὴ πόλις. Σχετικῶς ὁμοῦς ἰδὲ καὶ κατωτ. σ. 100,1.

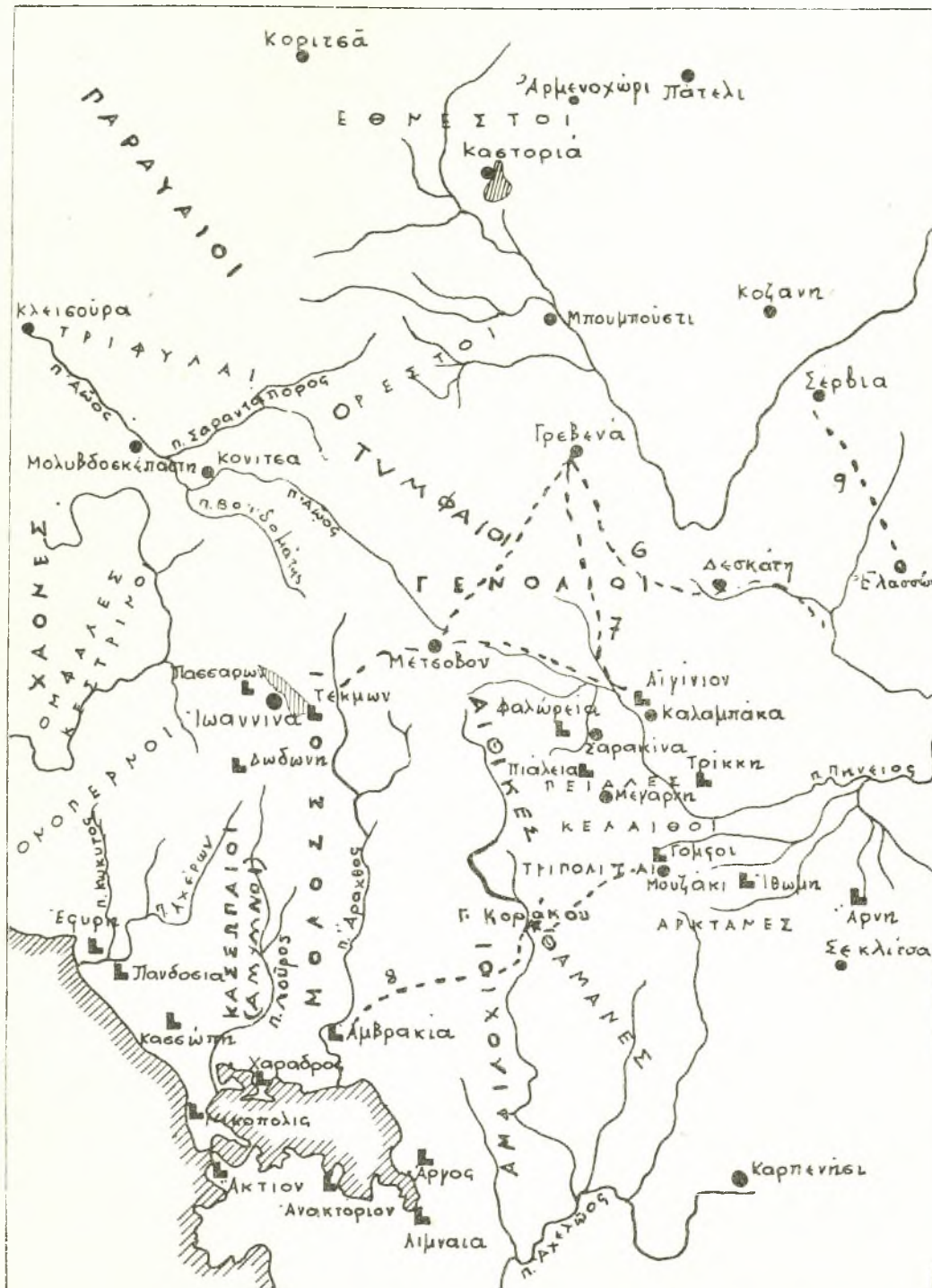
4 FR. STÄHLIN, Das Hellenische Thessalien, 1924, σ. 123 - 24, A. PHILIPPSON, Die griechischen Landschaften, 1956, I. 1, σ. 32 καὶ 275. Κατὰ Stählin ἡ βορειότερα τῶν τριῶν ἀρχαίων πόλεων ἐπὶ τοῦ ἀνατολικοῦ Κερκετίου εἶναι ἡ Φαλώρεια, τὴν ὁποίαν πρῶτην προσέβαλεν ὁ Φλαμίνιος (198 π.Χ.), προερχόμενος ἐξ Ἠπειροῦ διὰ τοῦ Ζυγοῦ. Ἡ ἀμέσως νοτιωτέρα, ἐπὶ τοῦ προβούνου Σκούμπη, ταυτίζεται γενικῶς πρὸς τὴν πόλιν Πιάλειαν. Ὁ KIRSTEN, RE XIX, 2, στ. 1749, ἔνθα καὶ ἡ σχετικὴ βιβλιογραφία, τοποθετεῖ τὴν Φαλώρεια δύο ὄρας νοτιωτέρον, ἔνθα ἡ Πιάλεια.

5 A. PHILIPPSON, ἔ. ὁ. σ. 275, 1, μεταξὺ τῶν ἐρειπίων Σκλάταινας, Ριζώματος καὶ Ἀρδάνι.

6 ΣΤ. ΒΥΖ. Τριπόλισσοι ἔθνος Θεσπρωτικόν, οὗς καὶ Τριπολισσοὺς καλεῖ Ριανὸς ἐν τῷ ἰε', F. GR. HIST. III A, 265, 27. Τὸ ἐθνικὸν λοιπὸν Τριπόλισσοι, -ισσιος, -ίτης, πρβλ. καὶ Ἑλληνικά ἔ. ὁ., σ. 249 καὶ 255, SGDI 1360. Ὁ ΠΛΙΝΙΟΣ N.H IV 2 τοὺς ὀνομάζει Ἠπειρώτας.

7 PHILIPPSON, ἔ. ὁ. σ. 75 κ. ἑξ., KIRSTEN, αὐτ. II. 1, σ. 218.

8 ΑΕ 1956, σ. 150, ὑποσ. 4.

Εἰκ. 1. Χάρτης δεικνύων τὴν θέσιν τῶν ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν τῶν Μολοσσῶν ὑπαγομένων φύλων τῆς Ἠπείρου κατὰ τὸ α' ἥμισυ τοῦ 4ου π.Χ. αἰῶνος.

φύλου μὴ Μολοσσικοῦ, κατέχοντος ἀρχῆθεν περιοχὴν ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς Πίνδου¹. Εἰς

¹ ΡΗΙΠΠΣΟΝ, ἔ.ἀ. II, 1, σ. 188, πβλ. καὶ ΚΙΡΣΤΕΝ, αὐτ. σ. 205, Η. ΤΡΕΙΔΛΕΡ, Epirus im Altetum, 1917, σ. 34-35.

τὸν Νεῶν Κατάλογον (B 748) μνημονεύονται μετὰ τῶν Ἐνιήνων (Αἰνιάνων) ὑπὸ κοινὸν ἀρχηγόν, τὸν Γουνέα. Ἡ ἀκριβεστέρα θέσις πρέπει νὰ ἀναζητηθῆ πιθανῶς εἰς τὴν μεταξὺ Ἰθώμης καὶ Τρίκκης περιοχὴν¹, ἐπομένως πρὸς Β. ἢ ΒΑ. τῶν Ἀρκιάνων, διότι κατὰ ΣΤΡΑΒΩΝΑ (ΙΧ 434, πρβλ. καὶ Χ 446) οἱ Περραιβοὶ εὐρίσκοντό ποτε εἰς τὴν δυτικὴν Ἐστιαιώτιδα, περὶ τὴν Τρίκκην καὶ τὴν Ἰθώμην. Κατὰ τὸν γεωγράφον (ΙΧ 434) τὸ ὄρος Πίνδος πρὸς ἄρκτον μὲν τὴν Μακεδόνων, πρὸς ἐσπέραν δὲ Περραιβοὺς μετανάστας ἀνθρώπους ἔχον.... Τοῦτο δὲ πάλιν ἐνισχύεται ἐκ τοῦ σχολίου εἰς ΠΙΝΔΑΡΟΝ, Πυθιον. I 66, ἔνθα ἡ Πίνδος χαρακτηρίζεται ὡς Περραιβῶν ὄρος². Μετὰ τὴν εἰσβολὴν μετεκινήθησαν πρὸς ΒΑ. καὶ Ἄν.³

Οἱ Κέλαιθοι ἢ Κελαιθεῖς ὡσαύτως εἶναι κατὰ τὸν ΡΙΑΝΟΝ φύλον Θεσπρωτικόν⁴. Ὁ NILSSON ἀμφισβητεῖ τοῦτο, διότι οἱ εἰς τὴν δυτικὴν Θεσσαλίαν οἰκοῦντες δυσκόλως θὰ ὑπήγοντο εἰς τὴν Θεσπρωτίαν⁵. Ὁ ΕΥΑΓΓΕΛΙΔΗΣ τοὺς καταλέγει μεταξὺ τῶν Θεσπρωτῶν, παραμείναντας ἐκεῖ κατὰ τὴν μετανάστευσιν τῶν Θεσπρωτῶν Θεσσαλῶν ἐξ Ἡπείρου πρὸς τὴν Θεσσαλίαν⁶. Δὲν εἶναι γνωστὸς ὁ περίπου γεωγραφικὸς χῶρος τούτων εἰς τὴν Δ. Ἐστιαιώτιδα⁷.

Οἱ Πείαλες· τὸ ἐθνικὸν ἀπαντᾷ εἰς τὴν γενικὴν Πείαλος⁸. Ἡ πόλις Πιάλεια ταυτίζεται ὀρθῶς μὲ τὰ ἔρειπια τοῦ Σκούμπη ἢ Παλαιοκάστρου ἐπὶ τοῦ ἀνατολικοῦ προβούνου Σκούμπη, ὑπὸ τὸ Κερκέτιον, μεταξὺ τῶν χωρίων Νικλίτσι καὶ Μεγάρχη⁹.

Ἐπειδὴ κατὰ τὴν ἀρχαιότεραν παράδοσιν ὁ βασιλικὸς οἶκος τῶν Μολοσσῶν ἀνῆγε τὴν καταγωγὴν του εἰς τὸν Νεοπτόλεμον καὶ τὴν Ἀνδρομάχην, μέσφ τοῦ υἱοῦ των Πιέλου¹⁰, ἐθεωρήθησαν οἱ Πείαλες ὑπὸ τῆς μεταγενεστέρης γραμματείας καὶ τῶν νεωτέρων ἐρευνητῶν ὡς Μολοσσοί¹¹.

1 Περὶ τῆς Ἰθώμης - Φαναρίου ἰδὲ STÄHLIN, ἔ. ἀ. σ. 129. PHILIPPSON, ἔ. ἀ. I. 1, σ. 61.

2 Κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ ΣΤΡΑΒΩΝΟΣ, ΙΧ 442—τῶν Περραιβῶν—*ννὶ δὲ μικρὸν ἢ οὐδὲν ἴχνος σφύεται... τὸ δὲ πολὺ μέρος εἰς τὰ περὶ τὴν Ἀθαμανίαν ὄρη καὶ τὴν Πίνδον ἐξέπεσε*. Πρβλ. καὶ PLIN. N.H. IV 1, 2: *Perrhaebi, quorum mons Pindus*.

3 Περίπλοκος καὶ ἀπίθανος εἶναι ἡ νεωτέρα ἄποψις τοῦ H. TREIDLER, Archiv für Anthropologie N.F. 17, 1919, σ. 106-7, κατὰ τὴν ὁποίαν, ἐκδηλωθείσης ἀντιδράσεως κατὰ τῶν Ἰλλυριῶν εἰσβολέων (Χαόνων), ἐπανεκάμψαν εἰς τὰς παλαιὰς τῶν ἐστίας οἱ περὶ τὴν Σκοτοῦσαν τῆς Πελασγιώτιδος πρόσφυγες τῆς Δωδώνης καὶ μετ' αὐτῶν οἱ Περραιβοί, ἀνταλλάξαντες τὴν εὐφορον Θεσσαλίαν μὲ τὴν ἄγονον Πίνδον.

4 ΣΤ. ΒΥΖ. ἐν λ. Κέλαιθοι, ἔθνος Θεσπρωτικόν, προσεχὲς τῇ Θετταλίᾳ. Ριανός δ'. Ἀπαντᾷ εἰς τὰς ἐπιγραφὰς 1354, 1355, 1359, 1365 καὶ Ἑλληνικά ἔ. ἀ. σ. 249 καὶ σ. 255. Τὸ ἐθνικὸν καὶ Κελαιθεῖς (ΣΤΕΦ. ΒΥΖ., αὐτ.), F. GR. HIST. III A, 265, 18.

5 Studien zur Geschichte des alten Epeiros, 1909, σ. 48-49.

6 ΑΕ 1956, σ. 10.

7 Ἡ ὑπὸ τοῦ ΣΤΕΦ. ΒΥΖ. παρὰ τὴν Ἄρην ἀναφερομένη πόλις Κελαίθρα (ἐν λ.) ἢ ἄλλως Κελαῖθαι, BCH 45, 1921, σ. 16 III, 28 καὶ σ. 53, 1 καὶ SGDI 1756: Κε-

[λαίθρας], τοποθετεῖται εἰς τὰ ἔρειπια τῆς Σεκλίτσας, ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Καροῦμπαλη, νοτίως τῆς Καρδίτσας, STÄHLIN, ἔ. ἀ. σ. 132, 3 καὶ ὑποσ. 1, ἥτις ὁμοῦς, ὑπὸ τοῦ A. PHILIPPSON, ἔ. ἀ. σ. 61 καὶ σ. 291, 1, τοποθετεῖται βορειοανατολικῶς, ἐγγὺς τοῦ Καστριῦ παρὰ τὸ χωρίον Ἐρμίτσι. Εἰς τὴν Σεκλίτσαν ὁ PHILIPPSON, αὐτ. σ. 61 καὶ 291, 1 τοποθετεῖ τὴν πόλιν *Kallithera*. Ὁ FR. BECHTEL, Die Griechischen Dialekte, II σ. 73, πρβλ. καὶ σ. 86, θεωρεῖ τὴν λέξιν ἀπλολογίαν τοῦ Κελαίνεθος. Ἀπαντᾷ εἰς τὰς ἐπιγραφὰς 1352, Ἠπ. Χρον. 1935, σ. 245, 1, Ἑλληνικά ἔ. ἀ.

8 Περὶ τοῦ φύλου τούτου καὶ τῆς σχέσεώς του πρὸς τὸ μυθολογικὸν γενεαλογικὸν δένδρον τῶν Μολοσσῶν, M. NILSSON, Studien, σ. 24 κ. ἐξ. καὶ 54, τοῦ αὐτοῦ, Cults, Myths, Oracles and Politics in Ancient Greece, 1951, σ. 106 κ. ἐξ., H. TREIDLER, Archiv ἔ. ἀ. σ. 106, 4-5, LENK, RE XVI, 1, σ. 17, G. CROSS, Epirus, σ. 7 καὶ 101, C. BOTTIN, Le Musée Belge 29, 1925, σ. 71.

9 ΣΤΕΦ. ΒΥΖ. ἐν λ. Πιάλεια, FR. STÄHLIN, ἔ. ἀ. σ. 123-4, A. PHILIPPSON, ἔ. ἀ. I. 1, σ. 32 καὶ 275.

10 M. NILSSON, Studien, σ. 21 κ. ἐξ., τοῦ αὐτοῦ, Cults κλπ., σ. 105 κ. ἐξ., J. FERRET, REA 48, 1946, σ. 5 κ. ἐξ.

11 Δὲν μοῦ φαίνεται ἀπίθανος ἡ σχέσις τῶν ὀνομάτων Π(ε)ίαλος - Π(ε)ιάλια πρὸς τὴν ἀρκαδικὴν Φ(ε)υγαλίαν,

Ἀκολουθεῖ εἰς τὸ ψήφισμα τῆς στήλης ὁ δαμιοργὸς Γενοαῖος¹. Τὸ ἔθνικὸν τοῦτο ἀπαντᾷ εἰς τὸ σχόλιον εἰς ΕΥΡΙΠΙΔΗΝ, Ἀνδρομάχη, στίχ. 24, ἡμαρτημένον (-έραος), εἰς δὲ τὸ σχόλιον 32 ὡς Γέννος, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ὁποῖου ὁ SCHWARTZ διορθώνει εἰς Γενόον². Τὸ ὄνομα ἀπαντᾷ ὡς Γενναῖος, Γενοαῖος, Γενφαῖος καὶ Γενφοαῖος³. Ὁ ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΒΥΖΑΝΤΙΟΣ σημειώνει ἐν λ. Γενοαῖοι ἔθνος Μολοσσίας, ἀπὸ Γενόου ἄρχοντος αὐτιῶν. Ριανὸς δ'. Εἶναι ἄγνωστος ἢ θέσις τοῦ φύλου τούτου εἰς τὴν δυτικὴν Ἑσθιαιώτιδα.

Οἱ Ἐθνεστοὶ ἢ Ἐθνεσταί⁴, ἀναφέρονται ὁμοίως ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ: ἔθνος Θεσσαλίας, ἀπὸ Ἐθνεστοῦ τῶν Νεοπτολέμου παίδων ἐνός, ὡς Ριανὸς δ' καὶ ε'⁵. Τρία χαλκᾶ νομίσματα ἐκ τῆς περιοχῆς τῶν Ἰωαννίνων τῶν χρόνων τοῦ Ἀλεξάνδρου Α' (342-330 π.Χ.) ἢ τοῦ Πύρρου (297-272 π.Χ.), μὲ τὴν ἐπιγραφὴν ΖΕΥΞ-ΕΘΕΤΩΝ ἐκατέρωθεν δαφνοστεφοῦς κεφαλῆς Διὸς πρὸς ἀριστερά, ὀπισθεν κυρίσσων ταῦρος πρὸς τὰ δεξιὰ, ΑΡΓΕΙΩΝ (εἰκ. 2), ἀπεδόθησαν ὑπὸ τοῦ ΣΒΟΡΩΝΟΥ εἰς τοὺς Ἐθνεστάς⁶. Ἄξιον σημειώσεως εἶναι ὅτι ὁ ἐπώνυμος τῶν Ἐθνεστῶν ἀναφέρεται ὡς παῖς τοῦ Νεοπτολέμου πιθανώτατα ἐκ τῆς Λανάσσης, συμφώνως τουλάχιστον πρὸς τὴν παράδοσιν τοῦ 3ου π.Χ. αἰ., ἐκ τῆς ὁποίας ἐγεννήθησαν ὀκτὼ τέκνα (ἰδὲ κατωτ. σ. 101, 2), οὐχὶ δὲ ἐκ τῆς Ἀνδρομάχης, ἐκ τῆς ὁποίας ἐγεννήθησαν, κατὰ τὰς Ἠπειρωτικὰς πάντοτε παραδόσεις, τρία (ΠΑΥΣ. I 11,1), κατὰ δὲ μεταγενεστέρας πληροφορίας, ἀνερχομένης εἰς τὸν ἱστορικὸν τῆς αὐτῆς τῶν Αἰακιδῶν, ΠΡΟΞΕΝΟΝ (3ου π.Χ. αἰ.), τέσσαρα τέκνα⁷. Ἐνεκα τοῦ

Εἰκ. 2. Χαλκοῦν νόμισμα Ἐθετῶν - Ἐθνεστῶν.

οἰκισθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Φιγάλου - Φιάλου καὶ μετονομασθεῖσαν εἰς Φιαλίαν ὑπὸ τοῦ Βουκολίανος, υἱοῦ τοῦ Φιάλου (ΠΑΥΣ. IX 3, 2 καὶ 5, 7), δεδομένης τῆς τροπῆς τῶν δασέων Θ, Φ εἰς ψιλὰ Π, Τ εἰς τὰς δυτικὰς διαλέκτους, πρβλ. τὰ ἐν Ἠπειρῷ Θιαῖος - Τιαῖος, Φιαῖα - Βαιῖα (πλεῖστα παραδείγματα παρὰ Ρ. ἈΣΤΡΟΜ, Opuscula Atheniensia II, 1955, σ. 5 καὶ 7, εἰς τὴν σειρὰν Skrifter Utgivna av svenska Institutet i Athen, 4, III). Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τὸ ὄνομα Π(ε)ιάλια - Φ(ε)ιάλια καὶ Π(ε)ιάλες τῆς Ἠπείρου εἶναι προδωρικά. Τὰ ἔθνικα Πείαλες, Ὀμφαλες θεωρεῖ ὁ NILSSON (Studien, σ. 16) βαρβαρικά, ἔνεκα τῆς ἰδιορρυθμίας τῶν εἰς τὴν κλίσην. Ὅμοιως ὁμοῦ σχηματίζονται τὰ Πίερες, ἀρχικῶς βορείως τοῦ Ὀλύμπου, Τμάρες, Τάλαρες ἐν Ἠπείρῳ, οἱ δὲ ἐπώνυμοι Πίερος, Πίελος ἔχουν τὰ ὁμηρικὰ ἀντίστοιχὰ τῶν, ἐρίηρος, ἐρίηρον, ἐρίηρες, ἐρίηρος, FR. BECHTEL, ἔ.ἀ. II, σ. 83-84.

1 ΣΤ. ΒΥΖ. ἐν λ., FR. GR. HIST. III A, 265, 14.

2 E. D. SCHWARTZ, Scholia in Euripidem II, σ. 253, πρβλ. καὶ M. NILSSON, Cults κλπ., σ. 107.

3 SGDI 1367, Ἠπ. Χρον. 1935, σ. 245, 1 καὶ 247, Ἑλληνικά ἔ.ἀ.

4 Ἀμφότεροι οἱ τύποι εὐχρηστοί. Ὁ τύπος Ἐθνεστής κατὰ τὸ Πενέσται, Ὀρέσται, κλπ., ΣΤΡΑΒ. VII 324,

ΕΚΑΤ. Ἀπόσπ. 107, ἐν FR. GR. HIST. I 22 (ΣΤ. ΒΥΖ. ἐν λ. Ἐθνεσταί, καὶ Ἐθνεστός, ὡς Ὀρεστός (Ἠπ. Χρον. ἔ.ἀ. σ. 248, 3, Ὀρεστοὶ Μολοσσοὶ καὶ JHS 33, 1913, σ. 343), πρβλ. καὶ Ὑγχεστός, Δοιστός, Κυεστός, Πευκεστός, Ἀκραλεστός. σχετικῶς L. ROBERT, Hellenica I, 1940, σ. 98. Περὶ τῆς προελληνικῆς (Ἰλλυρικῆς) προελεύσεως τῆς καταλήξεως σι-ης, H. ΚΡΑΝΕ, Die alten Balkan-illyrischen Namen, σ. 68-71 καὶ 113, πρβλ. καὶ FR. BECHTEL, ἔ.ἀ. σ. 81.

5 FR. GR. HIST. III A, 265, 12.

6 Τὰ νομίσματα προέρχονται ἐκ Νίστορα - Κατανοχωριῶν, ἐκ τῆς περιοχῆς Ἰωαννίνων καὶ τὸ εἰκονιζόμενον ἐξ Εὐβοίας. Διεθνῆς Ἐφημ. τῆς Νομισμ. Ἀρχαιολογίας (JIAN) 1905, σ. 227-235, εἰκ. 1 καὶ 5.

7 Κατὰ τὴν νεωτέραν παράδοσιν, ἀνερχομένη εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ 3ου π.Χ. αἰ. (ΠΛΟΥΤ. Πύρρ. 1, JUST. XVII, 3, ΣΧΟΛ. ΕΥΡΙΠ. Ἀνδρ., στ. 24), ἐκ τοῦ Νεοπτολέμου καὶ τῆς Λανάσσης, κόρης τοῦ τυράννου τῶν Συρακουσῶν Ἀγαθοκλέους, ἐγεννήθησαν ὁ Ἄργος, ὁ Πέργαμος, ὁ Πάνδαρος, ὁ Δωριεύς, ὁ -έραος (=Γενός), ἡ Δανάη, ὁ Εὐρύλοχος καὶ ὁ Πιάλος. Τὰ πλεῖστα τῶν ὀνομάτων τούτων ἐπενοήθησαν εἴτε διὰ νὰ καλύψουν πολιτικὰς βλέψεις τῶν Μολοσσῶν (M. NILSSON, ἔ.ἀ. σ. 107, τ ο ὕ α ὗ τ ο ὕ, Studien, σ. 27 κ.ἑξ.) εἴτε ἔνεκα

τόπου άνευρέσεως τῶν νομισμάτων τούτων, τῆς τεχντροπίας καὶ τῆς καταγωγῆς τῶν Ἐθνεστῶν ἀπὸ τοῦ Νεοπολέμου ὁ Ι. ΣΒΟΡΩΝΟΣ ἐθεώρησε τοὺς Ἐθέτας-Ἐθνέστας φύλον Ἑπειρωτικόν, τὸ ὁποῖον μὲ κάποιαν ἐπιφύλαξιν τοποθετεῖ εἰς τὴν Ἀθαμανίαν, ἀποκλείει δὲ τὴν σχέσηιν του πρὸς τοὺς Ἀμφιλόχους¹ καὶ τὸ Ἀμφιλοχικὸν Ἄργος.

Τὸ ἐθνικὸν Τριφυλίας μαρτυρεῖται ὑπὸ τῆς ἀρχαίας παραδόσεως, ὅπως καὶ τὸ τοπωνυμικὸν Τριφυλία². Πρόκειται πιθανώτατα περὶ περιοχῆς, ἀποτελεσθεῖσης ἐκ συνενώσεως ἢ ἐκ συνοικισμοῦ τριῶν μικροτέρων φυλῶν, κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὴν Περραιβικὴν Τρίπολιν, ἐχούσης ὡς ζωτικὸν χῶρον πεδινὴν περιοχὴν (Siedlungsfeld)³. Ὑπὸ τοῦ ΜΑΣΚ τοποθετεῖται ὀρθῶς (LIVIUS XXXII 13,2) εἰς τὴν Παραναίαν, χώραν τοῦ μέσου ροῦ τοῦ Ἀώου (Βιώσης), εἰς τὴν κοιλάδα μεταξὺ τῶν στενῶν τῆς Κλεισούρας μέχρι τῆς ἐξόδου τῆς εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Κονίτσης, μὲ νότιον ὄριον τὸ ὄρος Μερόπην. Ὁμοίως περίπου προσδιορίζεται καὶ ὑπὸ τοῦ Δ. ΕΥΑΓΓΕΛΙΔΟΥ, εἰς τὰς μικρὰς κοιλάδας τοῦ Ἀώου, μεταξὺ τῆς Πρεμετῆς καὶ τῆς συμβολῆς τοῦ Σαρανταπόρου εἰς τὸν Ἀῶν, μεταξὺ Παραναίας καὶ Μολοσσίδος⁴. Ὑπὸ τοῦ ΛΙΒΙΟΥ χαρακτηρίζεται ἡ Τριφυλία ὡς τμῆμα *terra Molottidis*. Ὁ ΜΑΣΚ (ἀν. σ. 104-105), δεχόμενος τοὺς Μολοσσούς ἀρχικῶς εἰς τὸν μέσον ροῦν τοῦ Ἀώου⁵, ἐκλαμβάνει καὶ τοὺς Παραναίους, εἰς τοὺς ὁποίους ὑπήγετο ἡ Τριφυλία, ὡς ὑποδεέστερον φύλον ὑπὸ τοὺς Μολοσσούς⁶. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶναι ὀρθόν, διότι οὐδεμία ἀμφιβολία ὑπάρχει πλέον ὅτι τὸ λεκανοπέδιον τῶν Ἰωαννίνων ὑπῆρξεν ἢ κοιτὶς τῶν Μολοσσῶν ἀπὸ τοῦ 12ου π.Χ. αἰ., ἔνθα καὶ ἡ πρωτεύουσα αὐτῶν Πασσαρών⁷. Ἐπειδὴ δὲ τῆς Τριφυλίας νότιον ὄριον ὑποτίθεται ἡ δεξιὰ ὄχθη τοῦ Ἀώου, ὀρίζοντος τὴν Μολοσσίδα ἀπὸ βορρᾶ, ἔπεται ὅτι ἡ Τριφυλία

τῆς τρωικῆς καταγωγῆς τῶν Μολοσσῶν ἐκ τῆς Ἀνδρομάχης (Πέργαμος, Πάνδαρος) εἶτε τέλος ἐκ λόγων ἱστορικῶν (κατωτ. σ. 105 κ.έ.). Περὶ τούτων εἰς τὴν μελέτην μου περὶ τῶν γενεαλογικῶν μύθων τῶν Μολοσσῶν. Περὶ τοῦ Ἄργους, ἐπωνύμου τοῦ Ὀρεστικοῦ Ἄργους, ἔνθα οἱ Ἐθνέσται, καὶ οὐχὶ τοῦ Ἄργους τῆς ΒΑ. Πελοποννήσου, ὡς ἄλλοι καὶ ὁ Μ. NILSSON, αὐτ. σ. 107, ἰδὲ κατωτ. σ. 100-101. Κατ' ἄλλην παράδοσιν, ἀνερχομένην εἰς τὸν 4ον π.Χ. αἰ. (ΠΑΥΣ. Ι 11, 1) ἐκ τοῦ Νεοπολέμου καὶ τῆς Ἀνδρομάχης ἐγεννήθησαν οἱ Πέργαμος, Μολοσσός καὶ Πίελος. Τὴν παράδοσιν ὁ Παυσανίας λαμβάνει ἐκ τοῦ ἱστορικοῦ τοῦ 1ου π.Χ. αἰ. Τεύκρου ἐκ Κυζίκου.

1 Ὁ ΘΕΟΠΟΜΠΟΣ συγκαταλέγει τούτους μετὰ τῶν Ἑπειρωτικῶν φυλῶν (ΣΤΡΑΒ. VII 321).

2 ΠΟΛΥΒ. XXVI 14, ΛΙΒ. XXXII 14, ΠΛΟΥΤ. Πύρρ. 2. Τὸ ἐθνικὸν ἀπαντᾷ ἐκ νέου εἰς τὴν ἐπιγραφὴν τῶν συναρχόντων, Ἑλληνικά ἔ.ἀ., σ. 248 καὶ 255.

3 Δ. ΕΥΑΓΓΕΛΙΔΗΣ, ΑΕ 1956, σ. 10, Μ. ΛΕΑΚΕ, Travels in Northern Greece IV, σ. 119, ἰδίᾳ Ε. ΚΙΡΣΤΕΝ, παρὰ PHILIPPSON, ἔ.ἀ. II, 1, σ. 49, 1. Ὡς τοιαύτην περιοχὴν ὁ Kirsten ὑποθέτει τὰς τρεῖς κοιλάδας τοῦ Ἀώου παρὰ τὸ Λεσκοβίκι, Πρεμετὴν καὶ Κλεισούραν. Περὶ τῆς ἐννοίας τῆς Siedlungsfeld, αὐτ. σ. 211, καὶ ΚΙΡΣΤΕΝ, Die griechische Polis als historisch-geographisches Problem des Mittelmeerraumes, 1956, σ. 33 κ.έξ.

4 R. MACK, Grenzmarken und Nachbarn Makedoniens im Norden und Westen (ἀδημοσίετος διδακτορικὴ διατριβή), Göttingen 1951, σ. 102 κ.έξ., ἰδίᾳ σ. 103-104, Ε. ΚΙΡΣΤΕΝ παρὰ PHILIPPSON, ἔ.ἀ., Δ. ΕΥΑΓΓΕΛΙΔΗΣ, ἔ.ἀ. σ. 10, Μ. ΛΕΑΚΕ, ἔ.ἀ.

5 Ὁμοίως καὶ PHILIPPSON, ἔ.ἀ. II, 1, σ. 92-93, Ε. ΚΙΡΣΤΕΝ, αὐτ. σ. 214 καὶ 271, 34. Η. ΤΡΕΙΔΛΕΡ, Epirus im Altertum, σ. 80.

6 Κατὰ ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΝ, Ἠθικά, Κεφαλαίων καταγραφῆ, Ἑλληνικά 13 (Τὶ τὸ πτωχικὸν κρέας παρ' Αἰνιᾶσι), οἱ Αἰνιᾶνες, οἰκοῦντες ἀρχικῶς τὸ Δάτιον πεδίον, ἐξειδίωχθησαν βραδύτερον ὑπὸ τῶν Λαπιθῶν, τραπέντες δὲ πρὸς τοὺς Αἰθίους, ἐκεῖθεν τῆς Μολοσσίας τὴν περὶ τὸν Ἀραοῦαν χώραν κατέσχον, ὅθεν ὀνομάσθησαν Παραοῦναι (Παραναῖοι). Περὶ τῶν ὀνομάτων Ἀῶος, Αῦος, Αῦα, Ἄρουα, Αῤφα (PLINIUS) Μ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ, La Migration grecque en Ionie, 1958, σ. 59 καὶ ὑποσ. 4.

7 Περὶ τῶν ἐρειπίων τοῦ Γαρδικίου ΒΑ. τῶν Ἰωαννίνων καὶ τῆς ταυτίσεως τοῦ ναοῦ (Δ. ΕΥΑΓΓΕΛΙΔΗΣ, ΠΑΕ 1952, σ. 307 κ.έξ.) πρὸς τὸν ναὸν τοῦ Ἀρείου Διὸς τῆς Πασσαρώνος, ἰδὲ Σ. Ι. ΔΑΚΑΡΗΝ, Ἀφιέρωμα εἰς τὴν Ἠπειρον (εἰς μνήμην Χρ. Σούλη) 1954, σ. 46 κ.έξ. Ἡ γνώμη αὕτη ἐγένετο γενικῶς δεκτὴ, Ρ. FRANKF, Jahrbuch für Numismatik und Geldgeschichte 8, 1957, σ. 40, 38, Ρ. ΛΕΝΕΡΟΥΕ, RÉG 70, 1957, σ. 488, D. ΚΙΕΝΑΣΤ, RE ἐν λ. Pyrrhos.

ἀπετέλει τὸ νότιον τμήμα τῆς Παραναίας, τῆς ὁποίας οἱ κάτοικοι ἐθεωροῦντο κατὰ τὴν ἀρχαιότητα Θεσπρωτοί¹.

Οἱ Ὀμφαλες, κάτοικοι τῆς περὶ τὸ Ὀμφάλιον χώρας², πόλιν τῆς Χαονίας κατὰ ΡΙΑΝΟΝ³. Ἐπανελημμένως ἀπαντᾷ εἰς ἐπιγραφὰς τῆς Δωδώνης⁴. Ἄλλ' εἰς τὴν ἐπιγραφὴν 1347 οἱ Ὀμφαλες χαρακτηρίζονται ὡς Μολοσσοί (*Μολοσσοὶ Ὀμφαλες Χιμώλιοι*). Τὴν σύγχυσιν ἐπιτείνει ὁ ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΒΥΖΑΝΤΙΟΣ (ἐν λ.), μνημονεύων πόλιν Ὀμφάλιον ἐν Θεσσαλίᾳ. Προσέτι ὑπὸ τοῦ ΣΥΝΑΞΑΡΙΣΤΟΥ τοῦ Ἐπισκόπου Ἀγ. Δονάτου ἀναφέρεται Ὀμφάλιον τόπος ἐν Θεσπρωτίᾳ, πλησίον τῆς παλαιᾶς Εὐροίας, πιθανῶς παρὰ τὸ Γλυκὴ τοῦ Φαναρίου, ἔνθα ὁ ἅγιος ἀνήγειρε ναόν⁵. Ὅτι ὁμοίως πρόκειται περὶ φύλου Ἠπειρωτικοῦ, ἀσχέτου πρὸς τὴν Θεσσαλικὴν πόλιν καὶ τὸ Ὀμφάλιον τοῦ Φαναρίου, προκύπτει ἐκ τοῦ ΡΙΑΝΟΥ, ὁ ὁποῖος τοὺς Ὀμφαλας συγκαταριθμεῖ μετὰ τῶν Παραναίων. Πιθανώτατα λοιπὸν οἱ Ὀμφαλες ὑπῆρξαν γείτονες τῶν Παραναίων⁶.

Οἱ περισσότεροι τῶν ἐρευνητῶν θεωροῦν τούτους ὡς Μολοσσικὸν φύλον, ἔνεκα τῆς ἐπιγραφῆς 1347 (*Μολοσσοὶ Ὀμφαλες Χιμώλιοι*)⁷, ἀλλὰ τοῦτο δυσκόλως δύναται νὰ γίνῃ δεκτόν, διότι οἱ Μολοσσοὶ κατεῖχον τὴν μέχρι τοῦ Ἀώου περιοχὴν. Πιθανώτατα λοιπὸν ὁ χαρακτηρισμὸς τῶν Ὀμφάλων ὡς Μολοσσῶν ἀφείλεται εἰς ἱστορικὰς μεταβολάς, εἰς τὴν ὀριστικὴν δηλαδὴ προσάφτησιν τοῦ φύλου τούτου ὑπὸ τῶν Μολοσσῶν. Ἡ περίπτωσις δὲν εἶναι μοναδική, διότι καὶ οἱ Κασσωπαῖοι, φύλον Θεσπρωτικὸν ἀσφαλῶς⁸, περιελθόντες ἤδη πρὸ τῶν χρόνων τῆς ἐπιγραφῆς (370/68 π.Χ.) ὑπὸ τοὺς Μολοσ-

1 ΣΤΕΦ. ΒΥΖ. ἐν λ. *Παραναῖοι ἔθνος Θεσπρωτικόν. Ριανὸς ἐν δ' Θεσσαλικῶν* (FR. GR. HIST. III A 265, 19). Περὶ τῶν ὀρίων H. TREIDLER, *Epirus*, σ. 76 κ.έξ., A. PHILIPPSON, ἔ.ἀ. II. 1, σ. 75-76, 216-7 (E. KIRSTEN).

2 M. NILSSON, *Studien*, σ. 15 καὶ 16, E. KIRSTEN, *RE* XVIII, 1, στ. 397, 398, 3.

3 ΣΤΕΦ. ΒΥΖ. ἐν λ., FR. GR. HIST. III A, 265, 19: *Παραναῖοι . . . Σὺν δὲ Παραναίους καὶ ἀμύμονας Ὀμφαλιῆας. Καλοῦνται δὲ ἀπὸ τοῦ παρὰ τὸν Ἄϊον ποταμὸν οἰκεῖσθαι.*

4 SGDI 1334, 1335, 1345, Ἠπ. Χρον. 1935, σ. 245, 1, Ἑλληνικά ἔ.ἀ. σ. 248 καὶ 255.

5 Μηνιαῖον 30 Ἀπριλίου. Περὶ τῆς παλαιᾶς Εὐροίας (Θεσπρωτία) καὶ τῆς νεωτέρας (Ἰωάννινα) ἰδὲ Σ. Ι. ΔΑΚΑΡΗΝ, ΠΑΕ 1951, σ. 174, 2, διεξοδικώτερον δὲ Ἠπειρ. Ἔστια 1952, σ. 537 κ.έξ. καὶ Μεγ. Ἑλλην. Ἐγκυκλοπαίδειαν 1960 (ἐν λ. *Εὔροια*). Περὶ τῶν εἰς τὴν περιοχὴν τῆς παλαιᾶς Εὐροίας ἀνασκαφῶν, Δ. ΕΥΑΓΓΕΛΙΑΔΗΣ, ΠΑΕ 1953, σ. 159, Δ. ΠΑΛΛΑΣ, ΠΑΕ 1954, σ. 200. Παλαιότερα βιβλιογραφία E. KIRSTEN, *Griech. Lands*. II, 1, σ. 85. Ἐντεθθεν, παρὰ τὸ χωρίον Γλυκῆ, προέρχεται γραπτὸν πήλινον ὕδροδοχεῖον (Pilgrim) τοῦ 3ου-4ου μ.Χ. αἰ. (Δημ. Μουσεῖον Ἰωαννίνων). Ὁ WILAMOWITZ, *Herakles*², I, σ. 75 καὶ 136, δὲν ἀποκλείει τὴν τοποθέτησιν τῶν Ὀμφάλων εἰς τὸ Ὀμφάλιον τῆς Θεσσαλίας, τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ ἀναζητηθῆ πιθανῶς εἰς τὴν νότιον Θεσσαλίαν, μετὰξὺ Εὐνιάδος καὶ Κάτω Ἀγρόριανης-Σμοκόβου, ἔνθα ἀναφέρεται Ἰερὸν τῆς Ὀμφάλης, ἢ εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Σπερχειοῦ (E. KIRSTEN, *RE* XVIII, στ. 397, 2). Πιθανῶς τὸ Θεσσαλικὸν Ὀμφάλιον, ὅπως καὶ

ἄλλα τοπωνυμικά (H. TREIDLER, *Archiv* ἔ.ἀ. σ. 93), ὑποδηλοῦν παλαιὰν συγγένειαν τῶν Ἠπειρωτικῶν καὶ τῶν Θεσσαλικῶν φύλων, πρβλ. καὶ E. KIRSTEN, ἔ.ἀ. στ. 398.

6 Ὁ M. LEAKE, ἔ.ἀ. IV, σ. 20 τοποθετεῖ τοὺς Ὀμφαλας, συμφώνως πρὸς τὴν εἰδησιν τοῦ Ριανοῦ, εἰς τὴν Παραναίαν, εἰς τὸν μέσον ροῦν τοῦ Ἀώου καὶ δὴ καὶ παρὰ τὴν Πρεμετὴν, ἀλλ' ὁ ΜΑΣΚ (ἔ.ἀ. σ. 111) ἀποκρούει τοῦτο, διὰ τὸν λόγον ὅτι ἡ Παραναία κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Μολοσσσοῦ βασιλέως Ἀλεξάνδρου Α' (343-331 π.Χ.), εἰς τοὺς ὁποίους χρονολογεῖται ἡ ἐπιγραφὴ 1347, ὑπήγετο εἰς τοὺς Μακεδόνας καὶ ἐπομένως οἱ Ὀμφαλες δὲν θὰ ἠδύναντο νὰ συντελοῦν εἰς τὸ Κοινὸν τῶν Μολοσσῶν (ἰδὲ ὁμοίως κατωτέρω).

7 NILSSON, *Studien*, σ. 66 κ.έξ., J. BELLOCH, *Griechische Geschichte*, 3, 2, σ. 184, R. ΜΑΣΚ, ἔ.ἀ. σ. 111, P. FRANKE, *Epirus*, σ. 30, ὑποσ. 129, Δ. ΕΥΑΓΓΕΛΙΑΔΗΣ, ΑΕ ἔ.ἀ. σ. 12. Ὁρθῶς ὁ LERNK, *RE* XVI, 1, στ. 22, καὶ παλαιότερον ὁ Iw. MÜLLER, *Handbuch der Altertumswissenschaft* IV, 1926, σ. 1471, 2, θεωροῦν τούτους ὡς φύλον μεμονωμένον, συνδεθὲν μετὰ τῶν Μολοσσῶν, ὡς καὶ οἱ Κασσωπαῖοι.

8 ΗΡΟΔ. VIII 47, ΣΤΡΑΒ. VII 324. Περὶ τῆς θέσεως τούτων [ΨΕΥΔΟ]ΣΚΥΛΑΞ, Περίπλους 31, ΣΤΡΑΒ. ἔ.ἀ., ΔΗΜΟΣΘ. Περὶ Ἀλονήσου 32, ΘΕΟΠΟΜΠΟΣ, FR. GR. HIST. II B, 115, ἀπόσπ. 206-207, PLIN. NH IV 1, 2, ΔΙΟΔ. ΣΙΚ. XIX 88, ΠΤΟΛΕΜ. III 13, 6. Σχετικῶς M. LEAKE, ἔ.ἀ. IV, σ. 112, H. TREIDLER, *Epirus*, σ. 108 κ.έξ., N. L. HAMMOND, *The Colonies of Elis in Cassopraea*, Ἀφιέρωμα εἰς τὴν Ἠπειρον, 1954, σ. 29 καὶ 30,

σούς (σχετικῶς κατωτέρω), ἔλαβον τὸ διπλοῦν ἔθνικὸν *Κασσωπαῖοι - Μολοσσοί*, ὥστε μεταγενεστέρως νὰ θεωρῶνται πλέον ὡς Μολοσσοί¹. Εἰς τὴν ἀπελευθερωτικὴν ἐπιγραφὴν ἐκ Δωδώνης 1351 ἀναφέρονται ὡς μάρτυρες Μολοσσῶν ἕξ Δωδωναῖοι καὶ ἕτερος Φοινατός, ἕξ δὲ μάρτυρες Θεσπρωτῶν, εἰς Λαρισαῖος, εἰς Ἐλεαῖος, δύο Τιαῖοι καὶ δύο Ὀνόπερνοι, χαρακτηρίζονται ὡς Θεσπρωτοὶ μετὰ τοῦ προστάτου των Ὀνοπέρνου. Ἄλλ' ἢ Δωδώνη ἀπὸ τῶν προϊστορικῶν χρόνων μέχρι τέλους τοῦ 5^{ου} π. Χ. αἰ. ὑπῆγετο σταθερῶς εἰς τοὺς Θεσπρωτοὺς. Μετὰ τὴν κατάληψίν της ὑπὸ τῶν Μολοσσῶν, προσαρτηθεῖσα ὀριστικῶς, ἐθεωρήθη ἔκτοτε Μολοσσική². Ἐπομένως ὁ χαρακτηρισμὸς τῶν Κασσωπαίων καὶ Δωδωναίων ὡς Μολοσσῶν δὲν εἶναι πραγματικός, ἀλλ' ὀφείλεται εἰς λόγους ἑξωτερικούς. Τοιοῦτόν τι συνέβη καὶ μὲ τοὺς Ὀμφαλας, οἱ ὅποιοι, ὑπαχθέντες ὑπὸ τοὺς Μολοσσούς ἤδη πρὸ τοῦ χρόνου τῆς συντάξεως τοῦ ψηφίσματος (περὶ τὸ 370 π. Χ.), προσηρητήθησαν ὀριστικῶς εἰς τούτους ἀποκληθέντες *Μολοσσοί - Ὀμφαλας*, καθ' ὃν τρόπον καὶ οἱ Δωδωναῖοι καὶ οἱ Κασσωπαῖοι (*Κασσωπαῖοι - Μολοσσοί*). Τοῦτο ἐπιτρέπει τὴν ὑπόθεσιν ὅτι οἱ Ὀμφαλας ἦσαν ὄμοροι πρὸς τοὺς Μολοσσούς, καθ' ὃν τρόπον οἱ Δωδωναῖοι καὶ οἱ Κασσωπαῖοι. Ἐπειδὴ δὲ εἰς τὴν νότιον Παραναίαν τοποθετεῖται ἡ Τριφυλία, ἔπεται ὅτι οἱ Ὀμφαλας καὶ τὸ Ὀμφάλιον πρέπει νὰ ἀναζητηθοῦν εἴτε εἰς τὴν νότιον Χαονίαν εἴτε εἰς τὴν Θεσπρωτικὴν μεθόριον. Ἡ πρώτη ἄποψις στηρίζεται ἐπὶ τῶν εἰδήσεων τοῦ ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ (III 13,5), ἀλλὰ καὶ τοῦ ΡΙΑΝΟΥ, ὅστις τοὺς Ὀμφαλας ἀναφέρει ὁμοῦ μετὰ τῶν Παραναίων (ΣΤΕΦ. ΒΥΖ. ἐν λ.): *Παραναῖοι... σὺν δὲ Παραναίους καὶ ἀμόμονας Ὀμφαλιῆας*.

Συμφώνως πρὸς τὰς μαρτυρίας ταύτας λοιπὸν οἱ Ὀμφαλας πρέπει νὰ ἀναζητηθοῦν μετὰ τῶν Χαόνων καὶ ἐγγὺς τῶν Παραναίων, πάντως εἰς τὴν περιφέρειαν τοῦ Μολοσσικοῦ κράτους, ἤτοι εἰς τὴν νότιον Χαονίαν. Ἀλλὰ τὸ τμήμα τοῦτο ἀντιστοιχεῖ πρὸς μέρος ἢ ὅλον τῆς Κεστρίνης, ἐκτεινομένης ἀπὸ τῆς βορείου ὄχθης τοῦ ποταμοῦ Θυάμιδος (Καλαμᾶ) μέχρι περὶ τοῦ κόλπου τῶν Ἀγίων Σαράντα καὶ τοῦ Δελβίνου³. Οἱ Ὀμφαλας λοιπὸν εἶναι οἱ αὐτοὶ μὲ τοὺς Κεστρινούς ἢ μὲ τμήμα τούτων. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τὸ ἔθνικὸν Ὀμφαλας ἦτο τὸ ἐπιχώριον ὄνομα τοῦ φύλου τούτου, τὸ ὅποῖον γενικώτερον ὄμως ἦτο γνωστὸν ὡς Κεστρινοὶ ἢ Κεστρίνοι⁴. Ἐνεκα τούτου εἰς μὲν

Α. PHILIPPSON ἔ.ἀ. II. 1, σ. 107, καὶ Ε. KIRSTEN, αὐτ. σ. 213 καὶ 270, ὑποσ. 29.

1 ΣΤΕΦ. ΒΥΖ. ἐν λ. Τὸ διπλοῦν ἔθνικὸν ἀπαντᾷ εἰς χαλκᾶ νομίσματα τῶν Κασσωπαίων Ρωμαϊκῶν χρόνων, α' ὄψις, ἐντὸς στεφάνου κοτίνου ΚΑΣ|ΣΩΠΑΙ|ΩΝ, μονόγραμμα ἄρχοντος, β' ὄψις, ἐντὸς ὁμοίου στεφάνου ΜΟ|ΛΟΣ|ΩΝ, μονόγραμμα, Β. Μ. CAT., Thess., σ. 98, πίν. 18, 9, HEAD, HN², σ. 320. Ὁ HEAD, Greek Autonomus Coins, Numismatic Chronicle, London 1873, σ. 108, ἀποδίδει τὸ διπλοῦν ἔθνικὸν εἰς τὴν ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῶν Μολοσσῶν ἕκδοσιν τῶν νομισμάτων, ἔνεκα τῆς γεινιάσεως τῶν δύο φύλων. Τὰ ἀρχαιότερα νομίσματα τῶν Κασσωπαίων, ἀναγόμενα εἰς τοὺς πρὸ τοῦ 342 π. Χ. χρόνους, παρουσιάζουν συγγένειαν πρὸς τὰ Μολοσσικά, δι' οὗς λόγους θὰ ἀναφέρωμεν κατωτέρω σ. 104 καὶ 108.

2 Σ. Ι. ΔΑΚΑΡΗΣ, Ἀφιέρωμα εἰς τὴν Ἡπειρον, σ. 58

κ.ἔξ., σ. 77, ὁ α ὕ τ ὄ ς, ΑΕ 1956, σ. 144 - 5.

3 Ταύτης τὸ νότιον ὄριον ἀπετέλει ὁ Θυάμις (Καλαμᾶς), ΘΟΥΚ. I 46, 4. Περὶ τῶν ὄριων τῆς Κεστρίνης, ἐκτεινομένης ἀπὸ τοῦ Καλαμᾶ μέχρι τοῦ Δελβίνου, Ἄγ. Σαράντα, Βουθρωτοῦ, ἰδὲ Μ. NILSSON, Studien, σ. 9, H. TREIDLER, Epirus, σ. 104 κ.ἔξ., R. MACK, ἔ.ἀ. σ. 108 κ.ἔξ. Α. PHILIPPSON, ἔ.ἀ. II. 1, σ. 68. Ε. KIRSTEN, αὐτ. σ. 212, 269-270. Περιγραφή τῆς χώρας παρὰ Μ. LEAKE, ἔ.ἀ. I, σ. 66 κ.ἔξ., Α. PHILIPPSON, ἔ.ἀ., τοῦ αὐτοῦ, Thessalien und Epirus, 1897, σ. 237.

4 Ὑπὸ τὸ ὄνομα Κεστρίνη τὸ πρῶτον παρὰ ΘΟΥΚ. I 46, 4. Πολὺ βραδύτερον, κατὰ τοὺς αὐτοκρατορικοὺς χρόνους πιθανώτατα μετωνομάσθη εἰς Καμμανίαν (ΣΤΕΦ. ΒΥΖ. ἐν λ.), ἣτις ὄμως εἶναι ἐσφαλμένη γραφὴ τῆς λ. Καμμανία, διότι ὁ ἐπώνυμος ταύτης ἐκαλεῖτο Κάμπος, ἕξ οὗ Καμμανία - Καμμανία, οὐχὶ δὲ ἐκ τοῦ Κάδμου, παραποτάμου τοῦ Θυάμιδος, ἕξ οὗ Καδμανία*

τὰς παλαιότερας ἐπιγραφὰς τῆς Δωδώνης τὸ ἐθνικὸν Κεστρινὸς ἢ Κεστρινὸς εἶναι ἀσύνηθες, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ εὐχρηστον Ὅμφαλες¹.

Οἱ Κεστρινοὶ λοιπὸν εἶχον περιέλθει ὑπὸ τοὺς Μολοσσοὺς πολὺ πρὸ τῶν κυρίως Χαόνων, ὑπαχθέντων ὑπ' αὐτοὺς εἰς τοὺς χρόνους τῆς βασιλείας τοῦ Πύρρου. Ἡ προσάρτησις τῆς ὁμόρου Κεστρινῆς εἰς τοὺς Μολοσσοὺς κατανοεῖται, ἐὰν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὴν οἰκονομικὴν καὶ γεωγραφικὴν σπουδαιότητα ταύτης². Ἦτο περίφημος διὰ τὴν κτηνοτροφίαν εἰς βοῦς, ἵππους καὶ ὄνους³. Τὴν σημασίαν ὅμως ταύτης ἐπηύξανον ἰδίως ἡ θέσις, τὴν ὁποίαν κατεῖχεν ἀπέναντι ἀκριβῶς καὶ ἐγγὺς τῆς Κερκύρας, καὶ ἡ ὑπαρξίς καταλλήλων λιμένων, ὡς τῆς Ἰγουμενίτισης, τῆς Σαγιαδος, τῆς Φτελιᾶς, τοῦ Βουθρωτοῦ καὶ τῶν Ἀγ. Σαράντα, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν λοιπὴν ἀλίμενον Θεσπρωτίαν⁴. Ἐντεῦθεν ἴσως ἐγένεν ἡ διαβίβασις εἰς Κέρκυραν τῶν 600 Ἀθηναίων πελταστῶν ὑπὸ τὸν Στησικλέα (373 π.Χ.) μετὰ τὴν ὑποστήριξιν τοῦ Ἀλκέα (ΞΕΝΟΦ. Ἑλλην. VI 2, 10)⁵.

Τὴν ὑπαγωγὴν τῆς Κεστρινῆς ὑπὸ τοὺς Μολοσσοὺς δεικνύουν ἡ ὑπαρξίς τῆς πόλεως Τροίας ἢ Περγάμου πλησίον τοῦ Βουθρωτοῦ, ἰδρύματος ἀσφαλῶς Μολοσσικοῦ, καὶ ἡ ἐπέκτασις μέχρις ἐκεῖ τῶν Μολοσσικῶν γενεαλογικῶν μύθων, τῶν σχετιζομένων μετὰ τὴν Ἀνδρομάχην, τὸν Ἐλενον καὶ τὸν Αἰνεῖαν⁶. Ὅπως δὴποτε κατὰ τοὺς χρόνους

ὡς Μ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ, ἔ.ἀ. σ. 371, 12, καὶ ἄλλοι, οὔτε ἐκ τοῦ Κάμμος - Καμμανία, C. ROBERT, Die griechischen Heldensage, σ. 1459, 1. Κατὰ τὸν ΑΛΕΞΑΡΧΟΝ, συγγραψάντα Ἰταλικὰ, καὶ τὸν ΑΡΙΣΤΟΝΙΚΟΝ, Ἀλεξανδρινὸν γραμματικὸν τῶν χρόνων τοῦ Αὐγούστου (SERV. Σχόλ. εἰς Αἰνεΐαδα III 334): *ibi (in Epiro) olim regem nomine Cambrum fuisse et Epirum Campaniam vocatam sicut Alexarchus... et Aristonicus referunt*. Ἐπίσης ἢ ἐπὶ νομισμάτων τῶν αὐτοκρατορικῶν χρόνων — ἀποδομένων μέχρι πρό τινας εἰς Babba ἢ Banasa τῆς Μαιριτανίας, πράγματι ὅμως ἀνηκόντων εἰς τὸ Βουθρωτὸν τῆς Ἠπείρου — συντετηγμένη ἐπιγραφὴ CCIB, ἀνεγνώσθη, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἐπιγραφῆς CIL III 15006: *Colonia Campanensis Julia Buthrotum*. Τὴν σχετικὴν βιβλιογραφίαν ἰδὲ παρὰ P. FRANK, Jahrb. f. Num. Geld. 7, 1956, σ. 87 (25a). Πρὸς καὶ ἕτερον χαλκοῦν νόμισμα ἐκ Δωδώνης μετὰ ἐπιγραφὴν CA(mpania) BYT. EXPP, BCH 77, 1953, σ. 114. Καθ' ὅμοιον τρόπον ἡ Ἀχερουσία τῆς Θεσπρωτίδος ἐκλήθη καὶ Ἄορον, λατινιστὶ δὲ Avernus (ΠΑΥΣ. IX 30, 6. PLIN. N.H. IV 1, 2. HYGIN. Fab. 88), κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὴν Ἀχερουσίαν λίμνην (lacus Avernus) τῆς Καμμανίας (πρὸς καὶ H. TREIDLER, Epirus, σ. 114 - 115). Περὶ τῆς ἀντιστοιχίας τοπωνυμίων Ἠπείρου καὶ Ἰταλίας, ὀφειλομένων κατὰ τὸν H. TREIDLER εἰς Ἰλλυρικὴν εἰσβολὴν (;) εἰς τὴν Ἠπειρον καὶ εἰς τὴν μετανάστευσιν Ἠπειρωτικῶν φύλων εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἰδὲ Archiv ἔ.ἀ., σ. 108-109.

¹ Τὸ ἐθνικὸν Ὅμφαλες ἀπαντᾷ εἰς τὰς ἐπιγραφὰς 1334, 1335, 1347, Ἠπ. Χρον. 1935, σ. 245, Ἑλληνικά ἔ.ἀ. σ. 248, τὸ δὲ Κεστρινὸς ἀπαξ μόνον εἰς ἐπιγραφὴν τῶν χρόνων τῆς Δημοκρατίας (232-167 π.Χ.), Ἠπ. Χρον. ἔ.ἀ. σ. 248, 3. Ἐκ τούτου ἐπιτρέπεται τὸ συμπέρασμα ὅτι ἐπιχωρίως τὸ φύλον ἐκαλεῖτο Ὅμφαλες, γενικώτερον ὅμως ἦτο γνωστὸν ὡς Κεστρινοὶ (ΘΟΥΚΥΔΙΔΗΣ).

Εἰς τὸ ὄνομα Κεστρινῆ, τὸ ὁποῖον βραδύτερον κατέστη ἐπικρατέστερον, προσετέθη κατὰ τὸν 1 π.Χ. αἰ. καὶ τὸ ὄνομα Καμμανία (Καμμανία). Ἐκ τῶν τριῶν λοιπῶν προσηγορικῶν τῆς ἐπιγραφῆς, Μολοσσοὶ Ὅμφαλες Χιμῶλιοι, τὸ πρῶτον δηλοῖ τὴν ἐθνότητα ὑπὸ τὴν ὁποίαν ὑπήγοντο οἱ Ὅμφαλες - Κεστρινοὶ, τὸ δὲ Χιμῶλιοι τμήμα τοῦ φύλου τούτου, ἀνάλογον περιέπου πρὸς τοὺς δήμους τῶν 10 φυλῶν τῆς Ἀττικῆς. (Πρὸς. Θεσπρωτὸς Ὀνόπερος Καρτατός.) Τὸ ὄνομα ἐπομένως Ὅμφαλες δὲν σημαίνει ἀπλῶς πόλιν (M. NILSSON, Studien, σ. 67, LENK, RE XVI, 1, σ. 22) ἀλλὰ φύλον, ἢ δὲ ἀποψις τοῦ BELOCH, Griech. Gesch. III. 2, σ. 184, ὅτι τμήμα τῶν Ὀνοπέρων (Θεσπρωτῶν) ἦσαν Μολοσσοὶ, πρέπει νὰ ἐγκαταλειφθῇ.

² H. TREIDLER, Epirus, σ. 104-108, E. KIRSTEN παρὰ PHILIPPSON, Griech. Landsch. II. 1, σ. 202.

³ M. NILSSON, Studien, σ. 66, H. TREIDLER, Epirus, σ. 107-108, ἐνθα συγκεντρωμένα αἱ ἀρχαῖαι μαρτυρίαι, P. FRANK, Alt-Epirus, σ. 6, ὑποσ. 15. Ἦσαν φημισμένοι οἱ *κεστρινικοὶ βόες* (ΗΣΥΧ. ἐν λ.) ἢ *λαρινοὶ* (ΣΟΥΙΔ. ἐν λ.).

⁴ Ἡ δὲ Χαονία ἐστὶ ἐλλίμενος, [ΨΕΥΔΟ]ΣΚΥΛΛΑΣ, Περίπλους 28, πρὸς καὶ H. TREIDLER, ἔ.ἀ. σ. 104 κ.ἐξ., A. PHILIPPSON, ἔ.ἀ. σ. 67, C. KLOTZSCH, Epirotische Geschichte bis zum Jahre 280 v. Chr., 1911, σ. 5 κ.ἐξ. καὶ 51.

⁵ J. BELOCH, ἔ.ἀ. III. 2, σ. 179. C. KLOTZSCH, ἔ.ἀ. σ. 51, C. BOTTIN, Musée Belge 29, 1925, σ. 248, ἀμφισβητεῖ ὁ P. FRANK, ἔ.ἀ. σ. 14-15 καὶ 18-19, μὴ ἔχων εἰσέτι ὑπ' ὄψει του τὴν ἐπιγραφὴν τῶν δαμοργῶν.

⁶ Περὶ τῆς πόλεως Τροίας ἢ Περγάμου, ἰδρυθείσης ὑπὸ τοῦ Τρωὸς Ἡρώως Αἰνεῖου, L. ROBERT, Hellenica I, σ. 95 κ.ἐξ. Τὴν πόλιν τοποθετεῖ ὁ E. KIRSTEN, παρὰ

τῆς ἐπιγραφῆς οἱ Κεστρίνοι ὑπήγοντο εἰς τοὺς Μολοσσούς, ἵνα οὗτοι συντελοῦν εἰς τὸ Κοινὸν τῶν Μολοσσῶν.

Φαίνεται λοιπὸν βέβαιον ὅτι οἱ Μολοσσοί, καταλαβόντες τὰ ὄμορα φῦλα ἤδη πρὸ τῶν χρόνων τῆς ἐπιγραφῆς (370/368 π.Χ.), ἦτοί τοὺς Δωδωναίους, τοὺς Κεστρινούς, τοὺς Κασσωπαίους κ. ἄ., ἐπεδίωξαν τὴν συγχώνευσιν τούτων, πρᾶγμα σύνηθες εἰς παραμεθορίους περιοχάς, διαμφισβητουμένας συνήθως ὑπὸ τῶν γειτόνων, μὲ ἀποτέλεσμα τὰ φῦλα ταῦτα, διατηρήσαντα τὸ ἰδικὸν τῶν ἐθνικόν, νὰ ἀποκτήσουν καὶ τὴν νέαν ἐθνικότητα τοῦ κυριάρχου φύλου ὑπὸ τὸ ὅποιον ὑπήχθησαν. Ἐπειδὴ δὲ μερικὰ τούτων ἀπώλεσαν ὀριστικῶς τὴν φυλετικὴν ὑπόστασίν των, ἐξελήφθησαν βραδύτερον ὡς Μολοσσοί. Τοιοῦτόν τι συνέβη μὲ τοὺς Δωδωναίους, τοὺς Τριφύλας, τοὺς Ὀμφαλας καὶ τοὺς Τάλαρας ἐπὶ τῆς Πίνδου, ἔθνος μολοσσικὸν τῶν περὶ τὸν Τόμαρον ἀπόσπασμα¹. Ὅτι ὁμοίως καὶ οἱ Τάλαρες ἀρχικῶς ὑπῆρξαν Θεσπρωτοί, δεικνύει ἡ πρώτη κοιτὶς των, περὶ τὸν Τόμαρον, εἰς τὰς ἀνατολικὰς ὑπωρείας τοῦ ὁποίου ἔκειτο ἡ Δωδώνη, θρησκευτικὸν κέντρον ἀρχαιότατον τῶν Θεσπρωτῶν. Ἐκεῖθεν οὗτοι ἐξεδιώχθησαν ἀνατολικότερον ἐπὶ τῆς Πίνδου².

Δὲν ἔχει σημασίαν διὰ τὴν παροῦσαν ἔρευναν ἡ διαπίστωσις ἐὰν οἱ Χάονες καὶ μετ' αὐτῶν οἱ Κεστρίνοι ἦσαν Θεσπρωτοί. Τὸ γεγονός ὁμοίως, ὅτι τὰ φῦλα ταῦτα κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους εἶχον περιορισθῆ εἰς τὰς δυτικὰς ἀκτὰς τοῦ Ἴονίου, ἐπιτρέπει τὴν ὑπόθεσιν, ὅτι πολὺ πρὸ τῆς εἰσβολῆς τῶν Βορειοδυτικῶν φύλων (καὶ τῶν Μολοσσῶν) εἶχον ἐγκατασταθῆ ταῦτα εἰς τὴν Ἠπειρον, ὑποχρεωθέντα μετὰ τὴν εἰσβολὴν νὰ τραποῦν πρὸς τὰ δυτικὰ διαμερίσματα τῆς Ἠπείρου. Πιθανώτατα ὁμοίως ἅπαντες οὗτοι ἦσαν Θεσπρωτικῆς προελεύσεως³, διότι κατὰ ΣΤΕΦΑΝΟΝ ΒΥΖ. (ἐν λ. Τροία) Τροία... ἔστι καὶ πόλις ἐν Κεστρίνῃ τῆς Χαονίας, ἡ δὲ Κεστρίνη ἀλλαγῆ θεωρεῖται ὑπ' αὐτοῦ Θεσπρωτικῆ: Καμμανία, μοῖρα Θεσπρωτίας, μετωνομάσθη δὲ Κεστρινία. Ἐὰν δὲ πράγματι οἱ Χάονες εἶναι οἱ αὐτοὶ μὲ τοὺς Χαῦνους, ὅπερ λίαν πιθανόν, διότι οἱ Χαῦνοι μνημονεύονται ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ λεξικογράφου μετὰ τῶν Κεστρινῶν⁴, τότε καὶ οἱ Χάονες — Χαῦνοι ὑπῆρξαν Θεσπρωτοί.

Τὴν ἀνωτέρω ἐκτεθεῖσαν ἄποψιν, ὅτι δηλαδὴ τὰ ὄμορα φῦλα μόνον ἐνεσωματώθησαν εἰς τὴν Μολοσσίδα, ἐνισχύει ἡ περίπτωσις τῶν Ὀνοπέρων⁵, τῶν ὁποίων ὁ δαμοργὸς ἀναφέρεται εἰς τὸ ψήφισμα ἑνατος κατὰ σειρὰν, μετὰ τὸν Ὀμφαλα. Ἐὰν καὶ τὸ μικρὸν τοῦτο φῦλον εἶχεν ὑπαχθῆ προφανῶς κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ ψηφίσματος

PHILIPPSON, ἔ.ἀ. σ. 68, ε, εἰς τὸ χωρίον Τσιφλίκ, ΝΑ. τοῦ Μούρη, ἐνθα ἐπὶ λόφου ἀρχαία ἐρείπια.

1 ΣΤΡΑΒ. ΙΧ 434, Α. PHILIPPSON, ἔ.ἀ., σ. 188. Ἄλλως παρὰ Ε. KIRSTEN, αὐτ. σ. 188, 3 καὶ 271, 34. Παλαιότεραν βιβλιογραφίαν ἰδὲ FR. STÄHLIN, RE IV A 2, στ. 2061 (ἐν λ. Τάλαρες), καὶ H. TREIDLER, Epirus, σ. 35, ἰδίᾳ τοῦ αὐτοῦ Archiv ἔ.ἀ. σ. 104.

2 Ἡ σχέσις τῶν Ταλάρων πρὸς τὸν Τόμαρον ὑποτίθεται ἴσως καὶ ἐκ τῆς συμπαραθέσεως τοῦ *Talarus mons* καὶ τοῦ Ἱεροῦ τῆς Δωδώνης (PLIN. N.H. IV 2).

3 Ἰδὲ καὶ τὰς ἀντιρρήσεις τῶν M. NILSSON, Studien, σ. 49, R. MACK, ἔ.ἀ. σ. 108, περὶ τῶν ὁποίων συζήτησις κατωτ. σ. 107 καὶ 108.

4 Χαῦνοι ἔθνος Θεσπρωτικόν Ῥιανὸς δ' Θεσσαλικῶν. Ἐκεστρίνοι Χαῦνοί τε καὶ ἀγχέεντες Ἑλινοί. FR. GR. HIST. III A, 265, ἀπόσπ. 17. Πρβλ. καὶ J. A. CRAMER, Anecd. Græc. Ocho. II 131-32: Χών, Χωνός, ὄνομα ποταμοῦ, ἐξ οὗ καὶ ἡ Ἠπειρος Χωνία παρ' Ἡροδότου, ὁμοίως SERVIVS εἰς VERG. Aen. III 334. Ταύτας ὁ NILSSON, Studien, σ. 13, πρβλ. καὶ 48, 49, ταυτίζων πρὸς τοὺς Χάονας (πρβλ. ὁμοίως καὶ BELOCH, ἔ.ἀ. I, 2, σ. 41-42), θεωρεῖ Ἰλλυριοῦς, διότι καὶ φῦλον τῶν Οἰνωτρῶν τῆς Ἰταλίας ἐκαλεῖτο Χῶνες σχετικῶς καὶ H. TREIDLER, Archiv ἔ.ἀ. σ. 108-109.

5 Ἀναφέρονται εἰς τὰς ἐπιγραφὰς SGDI 1346, 1351, 1367, Ἠπ. Χρον. 1935, σ. 245, 1.

(περὶ τὸ 370 π. Χ.) εἰς τοὺς Μολοσσούς, ἐν τούτοις εἰς τὴν μεταγενεστέραν ἐπιγραφὴν 1351 δύο μάρτυρες Ὀνόπερνοι συγκαταλέγονται μετ' ἄλλων μαρτύρων, ἦτοι τῶν δύο Τιαίων, τοῦ Ἐλεαίου καὶ τοῦ Λαριαίου, εἰς τοὺς Θεσπρωτούς¹. Οἱ Ὀνόπερνοι λοιπόν, καίτοι ὑπαχθέντες εἰς τὴν ἐπιτροπὴν τῶν Μολοσσῶν (πρὸ τοῦ 370 π. Χ.), ἐξηκολούθουν νὰ διατηροῦν τὸ ἐθνικὸν των, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ ὄμορα φύλα, τοὺς Δωδωναίους, τοὺς Κασσωπαίους, τοὺς Ὀμφαλας, οἱ ὅποιοι προσηρτήθησαν ὀριστικῶς εἰς τὴν Μολοσσίαν καὶ ἀπέκτησαν Μολοσσικὴν ἐθνότητα. Ἐν τιαύτῃ περιπτώσει οἱ Ὀνόπερνοι κατῴκουν εἰς τὴν δυτικῶς τῆς γραμμῆς Καλαμᾶ – Τομάρου – πηγῶν Ἀχέροντος Θεσπρωτίαν καὶ πιθανῶς δέον νὰ ἀναζητηθοῦν εἰς τὴν περιοχὴν τῆς σημερινῆς Θεσπρωτίας περίπου καὶ δὴ καὶ εἰς τὴν Ἐλαιάτιδα².

Δέκατος εἰς τὸν κατάλογον τῶν δαμοργῶν ἀναφέρεται εἰς τὴν ἐπιγραφὴν ὁ Δαμοίτας Ἀμύμων³. Τὸ ἐθνικὸν ἀπαντᾷ καὶ Ἀμυμνος. Ἀμυμνοὶ καὶ Ἀμύμνονες εἶναι οἱ αὐτοὶ μὲ τοὺς Ἀμυμναίους καὶ Ἀμύμονας⁴, διότι ὁ ἐπώνυμος τούτων καλεῖται Ἀμυμνος, ἐξ οὗ Ἀμυμνοὶ καὶ Ἀμυμναῖοι. Ἐφ' ὅσον δὲ οἱ Ἀμύμνονες τῆς ἐπιγραφῆς εἶναι οἱ αὐτοὶ μὲ τοὺς Ἀμύντας (ΣΤΕΦ. ΒΥΖ.), τότε καὶ οὗτοι ἦσαν Θεσπρωτοὶ.

Ἐκ τῶν δέκα ἐθνικῶν τῆς λιθίνης στήλης τῆς Δωδώνης μᾶς εἶναι ἐπομένως γνωστὴ ἢ περίπου γνωστὴ ἢ θέσις τῶν 7 φύλων, τῶν Ἀρκτάνων, τῶν Τριπολιτῶν, τῶν Πειάλων εἰς τὴν δυτικὴν Ἑστιαίτιδα, τῶν Τριφυλῶν εἰς τὴν νότιον Παραναϊάν, τῶν Ὀμφάλων εἰς τὴν νότιον Χαονίαν, τὴν Κεστρίνην, τῶν δὲ Ὀνοπέρωνων καὶ τῶν Ἀμύμωνων εἰς τὴν δυτικὴν Θεσπρωτίαν, πάντως νοτίως τοῦ Καλαμᾶ⁵. Ἄγνοοῦμεν τὴν θέσιν τῶν Κελαίθων, τῶν Γενοαίων καὶ τῶν Ἐθνεστῶν. Ἄλλ' εἶναι προφανές, ὅτι ἡ σειρὰ ὀνομασίας τῶν ἀρχόντων εἰς τὸν κατάλογον τῆς ἐπιγραφῆς ἀκολουθεῖ καθωρισμένην διάταξιν, σύμφωνον πρὸς τὴν γεωγραφικὴν θέσιν τῶν φύλων, τὰ ὅποια οὗτοι ἀντιπροσωπεύουν. Μετὰ τοὺς τρεῖς Ἀρκτᾶνας, δηλαδὴ τὸν προστάτην, τὸν γραμματέα καὶ τὸν πρῶτον δαμοργόν, ἀκολουθοῦν οἱ ἐπόμενοι τρεῖς, ὁ Τριπολίτης, ὁ Κέλαιθος καὶ ὁ Πείαλος. Ὁ πρῶτος καὶ ὁ τρίτος τούτων προέρχονται ἐκ τῆς δυτικῆς Ἑστιαιώτιδος (εἰκ. 1). Μετ' αὐτοὺς ἔπονται οἱ ἐκ τῶν φύλων τῶν Γενοαίων καὶ τῶν Ἐθνεστῶν δαμοργοί, τῶν ὁποίων ἡ θέσις μᾶς εἶναι ἄγνωστος, ἀκολουθοῦν ὁ Παραναῖος Τριφύλας, ὁ Κεστρινός (Ὀμφαλος) καὶ ὁ Ὀνόπερνος (Θεσπρωτός). Ὅθεν ἡ σειρὰ διαγράφει τόξον μὲ κέντρον τὴν Μολοσσίαν καὶ μὲ κατεύθυνσιν ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμᾶς⁶.

1 Περὶ τῆς ἐπιγραφῆς 1351, Μ. NILSSON, Studien, σ. 62 καὶ 66. Εἰς τὴν ἐπιγραφὴν 1346 ἀναγιγνώσκωμεν, προστατεύοντος Σαβύρου Μολοσσῶν Ὀνοπέρονου [Καρτα]τοῦ. Ὁ Σαβύρων ἢ καλύτερον ὁ Σάβυρος (P. FRANKF, Alt-Epirus, σ. 55, 4, καὶ παράρτ. I), προστάτης Μολοσσῶν, εἶναι Ὀνόπερνος Καρτατός. Περὶ τῆς χρονολογήσεως ταύτης ἐπὶ Ἀλεξάνδρου Α', Μ. NILSSON, ἔ.ἀ. σ. 62, P. FRASER, JHS 74, 1954, 57, 7, ἰδίᾳ P. FRANKF, ἔ.ἀ. σ. 55 κ.ἐξ. (Ἀλέξανδρος Β', 250-230 π.Χ.).

2 Περὶ τῆς ἀρχαίας Ἐλαιάτιδος (ΘΟΥΚ. I 46, 4), H. TREIDLER, Epirus, σ. 118, L. N. HAMMOND, JHS 65, 1947, σ. 29, ὁ αὐτός, Ἀφῆρωμα εἰς τὴν Ἠ-

πειρον, σ. 29, A. PHILIPPSON, ἔ.ἀ. σ. 105, Σ. I. ΔΑΚΑΡΗΣ, Μεγ. Ἑλλ. Ἐγκυκλ. ἐν λ.

3 Τὸ ἐθνικὸν τοῦτο ἀπαντᾷ ἐπίσης εἰς τὰς ἐπιγραφὰς SGDI 1346, 1352 καὶ Ἑλληνικά ἔ.ἀ.

4 ΣΤΕΦ. ΒΥΖ. ἐν λ. Ἀμυμνοὶ ἔθνος Ἠπειρωτικόν, Ριανός** λέγεται καὶ Ἀμυμναῖος, FR. GR. HIST. III A, 265, 33, ὁμοίως καὶ ἐν λ. Ἀμύνται ἔθνος Θεσπρωτικόν «μένος πνεῖοντες Ἀμύνται» καὶ Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Ἠπειρωτῶν Πολιτείᾳ.

5 Ὁ Θάμισ ὑπῆρξε τὸ βόρειον ὄριον τῆς Θεσπρωτίας, ΘΟΥΚ. I 46, 4, ἰδὲ καὶ ἀνωτέρω σ. 96.

6 Παρόμοιον τρόπον περιγραφῆς κατὰ γεωγραφικὴν διάταξιν ἀκολουθεῖ ἐπίσης ὁ ΗΡΟΔΟΤΟΣ VI 127, ἀπα-

Ἡ θέσις τῶν Πειάλων εἶναι βεβαία, εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Σκούμπη, ἐπὶ τῶν ΒΑ. κλιτύων τοῦ Κόζιακα, μεταξὺ περιῖπου τῶν χωρίων Νικλίτσι καὶ Μεγάρχη. Ἐπομένως οἱ Ἀρκτᾶνες, οἱ Τριπολίται καὶ οἱ Κέλαιθοι, ὡς ἐν ἀρχῇ μνημονευόμενοι, πρέπει νὰ ἀναζητηθοῦν νοτίως τῶν Πειάλων κατὰ μῆκος καὶ ἀνατολικῶς τοῦ Κερκετίου (Κόζιακα). Καὶ οἱ μὲν Πεερραιβοὶ Τριπολίται θὰ εὐρίσκοντο μεταξὺ Τρίκης καὶ Ἰθώμης, συμφώνως πρὸς τὸν ΣΤΡΑΒΩΝΑ (ΙΧ 437, ἀν. σ. 92), οἱ δὲ Κέλαιθοι βορειότερον, εἰς τὸν μεταξὺ τούτων καὶ τῶν Πειάλων γεωγραφικὸν ἄκρον. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει οἱ Ἀρκτᾶνες, πρῶτοι εἰς τὸ ψήφισμα, θὰ ἔπρεπε νὰ ἀναζητηθοῦν νοτίως τῆς Τρίκης - Ἰθώμης (Τριπολίται), ἐκεῖ περιῖπου ὅπου ὁ PHILIPPSON τοποθετεῖ τὰς Εὐρυμενάς (ἀνωτ. σ. 90)¹. Εἶναι ὅμως πιθανόν, ὅτι διὰ τὸν Ἀρκτᾶνα δαμιοργὸν δὲν ἐτηρήθη ἡ γεωγραφικὴ σειρά, ἀλλ' ἐτέθη πρῶτος εἰς τὸν κατάλογον τιμητικῶς, διότι καὶ ὁ προστάτης μετὰ τοῦ γραμματέως ἦσαν Εὐρυμεναῖοι Ἀρκτᾶνες². Ἐπίσης καὶ οἱ Ἀμύμνονες, τῶν ὁποίων ὁ δαμιοργὸς ἀναφέρεται τελευταῖος εἰς τὸν κατάλογον, εὐθὺς μετὰ τὸν Ὀνόπερον, εἶναι ἀσφαλῶς Θεσπρωτοί, τοῦτο δὲ συμφωνεῖ πρὸς τὴν ἐπιγραφὴν 1351 (ἀνωτ. σ. 99) καὶ πρὸς τὰς πληροφορίας τοῦ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ (*Ἀμύνται ἔθνος Θεσπρωτικόν*). Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει οἱ Γενοαῖοι καὶ οἱ Ἐθνεῖσαι πρέπει νὰ ἀναζητηθοῦν ἀναμφιβόλως μεταξὺ τῆς βορειοδυτικῆς Θεσσαλίας (Πειαλίας), τῆς Δ. Μακεδονίας καὶ τῆς νοτίου Παραναίας (Τριφυλίας), καὶ οἱ μὲν Γενοαῖοι βορείως τῆς Πειαλίας ἐπὶ τῶν Χασίων, οἱ δὲ Ἐθνεῖσαι πλησιέστερον πρὸς τοὺς Τριφύλας, εἰς τὴν μεταξὺ τούτων καὶ τῶν Ὀρεστῶν τῆς Δ. Μακεδονίας περιοχὴν³.

Ἀνωτέρω εἶδομεν ὅτι ὁ ΣΒΟΡΩΝΟΣ τοὺς Ἐθέτας - Ἐθνεῖστας τοποθετεῖ εἰς τὴν χώραν τῶν Ἀθαμάνων. Ὁ ΡΙΑΝΟΣ ὀνομάζει τούτους φῦλον Θεσσαλικόν, ὅπερ συμφωνεῖ πρὸς τὴν ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς προκύπτουσαν διαπίστωσιν, ὅτι οὗτοι πρέπει νὰ ἀναζητηθοῦν εἰς τὴν περιοχὴν μεταξὺ ΒΔ. Θεσσαλίας - Παραναίας - Ὀρεστίδος τῆς Δ. Μακεδονίας⁴. Ἡ κατάληξις τοῦ ἐθνικοῦ -έστης εἶναι συνήθης εἰς τὴν περιοχὴν ταύτην

ριθμῶν τοὺς μνηστήρας τῆς θυγατρὸς τοῦ τυράννου τῆς Σικυῶνος Κλεισθένους, Ἀγαρίστης (570 π.Χ. περίπου), J. PERRÉΤ, RÈA 48, 1946, σ. 19, ὁμοίως καὶ ὁ ΘΕΟΠΟΜΠΟΣ, παρὰ ΣΤΡΑΒ. VII 326.

1 Ἀνωτέρω σ. 90, 3 ἐσημειώσαμεν ὅτι ὁ P. LÉNÉRQUE φρονεῖ ὅτι ἡ πόλις Εὐρυμεναῖ τῶν Ἀρκτᾶνων τῆς ἐπιγραφῆς, LIVIUS XXXIX 25, 3, εἶναι διάφορος ἐκείνης, εἰς τὴν ὁποίαν κατέφυγεν ὁ Μολοσσὸς βασιλεὺς Ἀλκέτας Β' (312 π.Χ.), ἐγκαταλειφθεὶς ὑπὸ τοῦ στρατεύματός του ἅμα τῇ ἐμφανίσει τοῦ ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Λυκίσκον στρατεύματος, στρατοπεδεύσαντος εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Κασσώπης, ΔΙΟΔ. ΣΙΚ. XIX 88. Τόσον μεγάλον ἐλιγμὸν ἀπὸ τοῦ Ἀμβρακικοῦ εἰς τὴν ΝΔ. Ἐστιαιώτιδα μέσῳ Μετσόβου-Ζυγοῦ θεωρεῖ ὁ LÉNÉRQUE εὐλόγως ἀκατανόητον. Τοῦτο ἴσως δὲν εἶναι ἀναγκαῖον, διότι ὁ Ἀλκέτας εὐρίσκειτο ἐπὶ τῆς φυσικῆς διαβάσεως 8 κατὰ HAMMOND, ἡ ὁποία διὰ τῆς Ἀμβρακίας - γεφύρας Κοράκου ὁδηγεῖ κατ' εὐθείαν εἰς Γόμφους, νοτίως τῶν ὁποίων οἱ Ἀρκτᾶνες (BSA 32, 1931/32, σ. 142, εἰκ. 7 καὶ σ. 143). Περὶ τῆς χρησιμοποίησεως τῆς ὁδοῦ ὑπὸ τῶν ἐφοδιοπομπῶν τοῦ Φλαμίνου κατὰ τὴν καταδίωξιν τοῦ Φι-

λίπου Ε', LIV. XXXII 12 κ.έξ., πρβλ. καὶ XLII 55, εἰς ἐτέραν περιπτώσει, ἰδὲ ἐπίσης αὐτ. σ. 145 καὶ ὑποσ. 3). Ἐτέραν διάβασιν συντομωτέραν, ὀλίγον βορειότερον, μέσῳ Βουλγαρελίου - Μυροφύλλου, περιγράφει ὁ N. B. ΚΟΣΜΑΣ, Ἠπ. Ἐστ. 3, 1953, σ. 17.

2 Εἰς τὴν ἐπιγραφὴν, Ἠπ. Χρον. 1935, σ. 245, 1, ὁ προστάτης μετὰ τοῦ γραμματέως καὶ τοῦ πρώτου ἄρχοντος εἶναι Ὀμφαλες, εἰς Ἑλληνικὰ ἔ.ἀ. ὁ προστάτης μετὰ τοῦ α' ἄρχοντος Κέλαιθοι. Εἰς ἐπιγραφὰς 1334 - 35 ὁ προστάτης μετὰ τοῦ γραμματέως προέρχονται ἐξ Ὀμφάλων.

3 Περὶ τῆς θέσεως τῶν Ὀρεστῶν M. LEAKE, ἔ.ἀ. IV, σ. 21, H. TREIDLER, Bpigtus, σ. 15, ὁ αὐτὸς, Archiv ἔ.ἀ. σ. 97, J. SCHMIDT, RE XVIII, στ. 964-5, FR. GEYER, Makedonien bis zur Thronbesteigung Philipps II, 1930, σ. 12. Ἀκριβέστερον τὴν θέσιν ὁρίζει ὁ R. MACK, ἔ.ἀ. σ. 113 κ.έξ., εἰς τὴν περιοχὴν ΝΔ. τῆς Καστοριάς, ἄνω ροῦς Ἀλιόκρονος καὶ ἐνδεχομένως μέχρι Κορυτσᾶς (αὐτ. σ. 117 κ.έξ.), Πρβλ. καὶ E. KIRSTEN παρὰ A. PHILIPPSON, ἔ.ἀ. II. 1, σ. 216.

4 Οἱ Ἐλιμῶται καὶ οἱ Ὀρέσται τῆς Ἄνω Μακεδο-

(Ὁρέσται, Λυγκέσται, Πενέσται). Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἡ ἐπιγραφή Ἐπιγραφῶν ἐπὶ τοῦ νομίσματος τῶν Ἐθελῶν (εἰκ. 2) δὲν δύναται νὰ ἔχη σχέσιν πρὸς τὸ Ἄργος τὸ Ἀμφιλοχικὸν ἢ τὸ Πελασγικόν, ἀλλὰ τὸ Ὀρεστικόν (Ἀρμενοχωρι), πλησίον τῆς Χρούπιστας (σῆμ. Ἄργος Ὀρεστικόν)!. Κατὰ ταῦτα οἱ Ἐθνεσται - Ἐθέται, ἔν και τὸ αὐτὸ φῦλον, ὅπως ἤδη παρετήρησεν ὁ ΣΒΟΡΩΝΟΣ, πρέπει νὰ τοποθετηθοῦν εἰς τὴν περιοχὴν Ἀρμενοχωρίου, - Κορυτσᾶς - Καστοριάς, ἐγγὺς τῶν Ὀρεστών, οἱ ὅποιοι ἐπίσης ἀπετέλουν τμήμα τοῦ Μολοσσικοῦ Κοινοῦ πάντως πρὸ τοῦ 330 π.Χ., ὡς προκύπτει καὶ ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς τῶν συναρχόντων (κατωτ. σ. 111 κ.εξ.).

Οἱ Ἀμύμνονες ἢ Ἀμύμνοι, συμφώνως πρὸς τὴν ἐπιγραφὴν, πρέπει νὰ ἀναζητηθοῦν πιθανώτατα πρὸς δυσμὰς ἢ πρὸς νότον τῶν Ὀνοπέρωνων, ἴτοι εἰς τὴν νότιον ἢ τὴν δυτικὴν Θεσπρωτίαν, ἥτις δύναται νὰ ἀντιστοιχῇ πρὸς τμήμα τῆς Ἐλαιάτιδος ἢ καὶ τῆς γείτονος Κασσωπαίας. Ἡ τελευταία ἄποψις εἶναι πιθανωτέρα, διότι εἰς τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην ἕκαστον φῦλον ἀντιπροσωπεύεται δι' ἑνὸς πάντοτε δαμιοργοῦ. Ἐὰν ὁμως δεχθῶμεν ὅτι καὶ ὁ Ἀμύμων προήρχετο ἐκ Θεσπρωτῶν, τότε οὗτοι θὰ ἐξεπροσωποῦντο κατ' ἐξαιρέσιν ὑπὸ δύο, τοῦ Ὀνοπέρονου Καρτόμου καὶ τοῦ Ἀμύμνονος Δαμοίτα. Ὁ τελευταῖος λοιπὸν προέρχεται ἐκ τῶν Κασσωπαίων. Τὸ ὄνομα Δαμοίτας φαίνεται εὐχρηστον εἰς τὴν περιοχὴν ταύτην. Εἰς τὴν ἀπελευθερωτικὴν ἐπιγραφὴν ἐκ Δωδώνης 1352 ἀναφέρεται μεταξὺ τῶν τριῶν μαρτύρων Χεράδρων ὁ Δαμοίτας, τῶν

νίας (ΘΟΥΚ. II 99, ΣΤΡΑΒ. VII 326) ἐθεωροῦντο ὡς Ἠπειρώται (ΣΤΡΑΒ. IX 434), οἱ δὲ Αἰθίαιες, οἱ Ἀθαμᾶνες, οἱ Τάλαρες ἄλλοτε χαρακτηρίζονται Ἠπειρώται, ἄλλοτε δὲ Θεσσαλοὶ (ΣΤΡΑΒ. VII 326, IX 434).

1 Κατὰ ΣΤΡΑΒ. VII 326 τὸ Ὀρεστικόν Ἄργος ἐκλήθη οὕτως ἀπὸ τοῦ Ὁρέστου, ὁ ὅποιος, φεύγων τὸν φόνον τῆς μητρὸς του, ἦλθεν εἰς τὴν ὑπ' αὐτοῦ κληθεῖσαν Ὀρεστιάδα, χώραν τῆς Ἠπείρου. Ὅτι ἡ ἐπιγραφή ΑΡΓΕΙΩΝ εἰς τὰ νομίσματα τῶν Ἐθελῶν - Ἐθνεστών ἀναφέρεται εἰς τὸ Ἄργος τὸ Ὀρεστικόν ἐνισχύεται καὶ ἐξ ἄλλων λόγων. Εἰς τὸ σχόλιον εἰς ΕΥΡΙΠ. Ἀνδρομ. 24 (σχετικῶς καὶ ἀνωτ. σ. 93, 7) μεταξὺ τῶν ὀκτώ τέκνων τοῦ Νεοπολέμου ἐκ τῆς Δανάσσης μνημονεύεται καὶ ὁ Ἄργος, ἀσφαλῶς οὐχὶ ὁ ἐπώνυμος τοῦ Ἀργολικοῦ Ἄργους, ὡς Μ. NILSSON, Cults κλπ., σ. 107, ἀλλὰ τοῦ Ὀρεστικοῦ τῆς χώρας τῶν Ἐθνεστών· διότι τούτων ὁ ἐπώνυμος κατὰ παράδοσιν, ἀναμφιβόλως ἀρχαιότεραν τοῦ Προξένου, ὑπῆρξεν ἐπίσης υἱὸς τοῦ Νεοπολέμου. Εἶναι λοιπὸν πολὺ πιθανὸν ὅτι πρὸ τῆς ἰδρύσεως τοῦ Ὀρεστικοῦ Ἄργους ὁ Ἐθνεστής ἐθεωρεῖτο εἰς τῶν παίδων Νεοπολέμου (ΣΤΕΦ. ΒΥΖ.), παραχωρήσας τὴν θέσιν του πιθανῶς κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Προξένου (α' ἡμισυ 3ου π.Χ. αἰ.) εἰς τὸν Ἄργον, ἐπώνυμον τοῦ Ὀρεστικοῦ Ἄργους. Προσέτι τὸ Ἠπειρωτικὸν Ἄργος τῆς Ὀρεστίδος βεβαίως διὰ τοῦ ἐθνικοῦ Ἀργεῖος εἰς ἀπελευθερωτικὴν ἐπιγραφὴν ἐκ Δωδώνης τοῦ 4ου - 3ου π.Χ. αἰ., Ἠπ. Χρον. 1935, σ. 247, 2, ἐνθα παρὰ τοὺς μάρτυρας, Στράτων Ὀρραῖται καὶ Ἐργέλαοι Δωδωναῖοι, μνημονεύεται καὶ ὁ Ἀργεῖος Γύρας. (Ἐνεκα τούτου πρέπει ἴσως νὰ ἀναζητήσωμεν τοὺς Ὀρραῖτας, ὅπως καὶ τὸ Ногреум, LIVIUS XXXV 26, εἰς τὴν χώραν τῶν Ὀρε-

στών. Τὴν σχέσιν τοῦ ἐθνικοῦ Ὁρέστης πρὸς τὸ ὄρος, ἐξ οὗ καὶ Ὀρραῖον, τονίζει ὁ KIRSTEN, ἔ.ἀ. σ. 216.) Οἱ Ἐθνεσται λοιπὸν ἦσαν γείτονες καὶ συγγενεῖς πρὸς τοὺς Ὁρέστας, ὡς προκύπτει ἐκ τοῦ Ὀρεστικοῦ Ἀργους, πρβλ. καὶ κατάληξιν ἐθνικοῦ -έστης, κατέχοντες τὴν πρὸς Β. καὶ ΒΑ. τῶν Ὀρεστών περιοχὴν μεταξὺ Κορυτσᾶς - Φλωρίνης - Καστοριάς (χάρτης εἰκ. 1). Ὁρθῶς καθορίζουν ἐπομένως τὴν Ὀρεστιάδα εἰς τὴν μεταξὺ τοῦ Δέβου καὶ πηγῶν τοῦ Ἀλιάκμονος περιοχὴν οἱ MACK ἔ.ἀ. σ. 113 κ.εξ., 117-18 καὶ STADTMÜLLER, Rev. intern. des études Balcaniques 3, 1938, σ. 362 (τὴν παραπομπὴν λαμβάνω παρὰ τοῦ MACK), ἡ ὁποία πρέπει νὰ διακριθῇ εἰς δύο τμήματα, τὴν χώραν τῶν Ἐθνεστών, βορείως τῆς λίμνης τῆς Καστοριάς καὶ τὴν κυρίως Ὀρεστιάδα τῶν Ὀρεστών, νοτίως τῆς λίμνης, διότι τὸ Κέλετρον τῶν Ὀρεστών, συμφώνως πρὸς τὸν LIBION, XXXI 40, εἶναι ἡ σημερινὴ Καστοριά. Ἡ ἄποψις τοῦ FR. GEYER, ἔ.ἀ. σ. 11-12 (πρβλ. καὶ KIRSTEN, ἔ.ἀ. σ. 216), ὅτι οἱ Τυμφαῖοι καὶ οἱ Ὁρέσται τῆς Μακεδονίας ἐθεωρήθησαν Ἠπειρώται (ΣΤΡΑΒ. IX 434) διὰ μόνον τὸν λόγον ὅτι εἰς τὰς ὄρεινὰς ταύτας περιοχὰς τῆς Πίνδου ἔλειπον τὰ φυσικὰ ὄρια, εἶναι μονομερῆς, διότι ἀποδεικνύεται ὅτι ἀπὸ τοῦ 4 π.Χ. αἰ. τοῦλάχιστον οἱ Ὁρέσται πολιτικῶς ὑπῆγοντο εἰς τοὺς Ἠπειρώτας Μολοσσούς. Νομίζω ὁμως ὅτι τοῦτο ὑποτίθεται καὶ ἐκ τῆς Ἀνδρομάχης τοῦ ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ, ὁμοίως καὶ ἐκ τοῦ ΕΚΑΤΑΙΟΥ, ἀπόσπ. 107, διότι, ὡς παρετήρησεν ἤδη εὐστόχως ὁ D. S. ROBERTSON, Class. Rev. 37, 1923, σ. 59 - 60, εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ φονεῖς τοῦ Νεοπολέμου, Ὁρέστου, ὑπονοοῦνται οἱ ἐπιβουλεύοντες τὸν θρόνον τῶν Αἰακιδῶν Ὁρέσται.

δοπίων ἢ πόλις Χέραδρος ἢ Χάραδρος τοποθετεῖται εἰς τὰς βορείους ἀκτὰς τοῦ Ἀμβρακικοῦ ἐπὶ τῆς Κασσωπαίας ἢ πλησίον αὐτῆς¹. Τὸ γεγονός δέ, ὅτι τέταρτος μάρτυς τῆς ἐπιγραφῆς εἶναι Ἄμμυμος, ἐνισχύει τὴν ἄποψιν, ὅτι οἱ Ἄμμυμοι προέρχονται ἐκ τῆς περιοχῆς βορείως τοῦ Ἀμβρακικοῦ ἐγγὺς τῶν Χεράδρων καὶ εἶναι ἄρα Κασσωπαῖοι. Τοὺς Κασσωπαίους ἢ ἀρχαία παράδοσις, ἀνερχομένη μέχρι τοῦ ΗΡΟΔΟΤΟΥ, θεωρεῖ Θεσπρωτοὺς. Ἐπομένως καὶ ὁ ὑπὸ ΣΤ. ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ χαρακτηρισμὸς τῶν Ἀμύμων (=Κασσωπαίων) ὡς Θεσπρωτῶν στηρίζεται εἰς τὴν ἀρχαιοτέραν παράδοσιν.

Συμφώνως πρὸς τὰ ἀνωτέρω οἱ Ὀμφαλες, τῶν ὁποίων ὁ δαμιοργὸς ἀναφέρεται μετὰ τὸν Παραναῖον Τριφύλαν καὶ πρὸ τοῦ Θεσπρωτοῦ Ὀνοπέρονου, κατεῖχον μέρος ἢ ὅλον τῆς Κεστρίνης, καὶ διὰ τοὺς λόγους τοὺς ὁποίους εἴπομεν ἀνωτέρω (σ. 95 κ.εξ.), ἀλλὰ καὶ διότι ἀναμφισβητήτως τὰ ὀνόματα τῶν ἀρχόντων ἀκολουθοῦν τὴν γεωγραφικὴν διάταξιν τῶν φύλων.

Ἐπικρατεῖ ἀσάφεια μεταξὺ τῶν νεωτέρων ἐρευνητῶν ὡς πρὸς τὴν θέσιν τοῦ ὄρους Τύμφης καὶ τῶν Τυμφαίων². Πειστικώτερα φαίνεται ἡ γνώμη τοῦ ΜΑΣΚ, (ἔ.ἀ. σ. 121 κ.εξ.), τοποθετοῦντος τὴν Τυμφαίαν ἐπὶ τῆς ΒΑ. Πίνδου, μεταξὺ τοῦ Ζυγοῦ καὶ τῶν ὄριων τῆς Ὀρεστίδος (ἦτοι τῆς γραμμῆς ἄνω ροῦς Ἀλιάκμονος—πεδιάς Κορυτσᾶς, ἀμέσως νοτιώτερον τῆς Καστοριάς)³. Ἐπειδὴ ἡ Τυμφαία μνημονεύεται συνήθως μετὰ τῆς Παραναίας, ὁ ΜΑΣΚ συμπεραίνει εὐλόγως ὅτι αἱ δύο περιοχαὶ ἐγγεινιάζον.

Τὸν μεταξὺ τῶν Τυμφαίων καὶ τῶν Ἀθαμάνων γεωγραφικὸν χῶρον κατελάμβανον οἱ Αἰθίικες, φύλον παλαιόν, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα προϊστορικόν, διότι μνημονεύεται εἰς τὸν Νεῶν Κατάλογον (Ἰλ. Β 744), ἐξαφανισθὲν κατὰ τὸν 3ον π.Χ. αἰ.⁴ Τούτους ὁ ΘΕΟΠΟΜΠΟΣ (ΣΤΡΑΒ. VII 326, πρβλ. καὶ 327 καὶ IX 434), ὅστις ἐπίσης εἰς τὴν ὀνομασίαν τῶν Ἠπειρωτικῶν φύλων ἀκολουθεῖ τὴν γεωγραφικὴν σειρᾶν, τοποθετεῖ ἐπίσης μεταξὺ τῶν Ἀθαμάνων καὶ τῶν Τυμφαίων. Ὁ ΜΑΣΚ δέχεται αὐτούς (ἔ.ἀ. σ. 125) ἐπὶ τῆς ζώνης τῶν νοτίων Χασίων, βορείως τῆς διαβάσεως τοῦ Ζυγοῦ· ὁ δὲ KIRSTEN (ἀνωτ. σ. 218 καὶ 272, ὑποσ. 44) νοτίως τοῦ Πηγνιοῦ, δεδομένου ὅτι οὗτοι ἤλεγχον τὰς πηγὰς τοῦ ποταμοῦ, περὶ τῶν ὁποίων ἤριζον πρὸς τοὺς ὑπὸ τῆ Πίνδῃ Θεσσαλούς (ΣΤΡΑΒ. VII 327)⁵. Τὰ νότια ὄρια τούτων δὲν μᾶς εἶναι γνωστά,

1 Καὶ ἕτερος Ἄμμυμος μὲ τὸ αὐτὸ πιθανῶς ὄνομα Δ[αμοίτας] ἀπαντᾷ εἰς τὴν ἐπιγραφὴν τῶν συναρχόντων, Ἑλληνικά ἔ.ἀ. Τὸ ὄνομα οἰκεῖον καὶ εἰς τὴν Αἰτωλίαν IG IX, 1, 17 (52 καὶ 72), 137 (46 καὶ 78). Πόλιν Χέραδρον ἢ Χάραδρον ἐπὶ τῶν βορείων ἀκτῶν τοῦ Ἀμβρακικοῦ, μεταξὺ Ἀμβράκου καὶ εἰσπλου εἰς τὸν κόλπον, ἀναφέρει ὁ ΠΟΛΥΒ. IV 63, 4. XXI 26, 7. Πρβλ. καὶ L. ROBERT, Hellenica 1, 1940, σ. 98, RE III, 2, στ. 2113, M. NILSSON, Studien, σ. 53, N. L. HAMMOND, Ἀφιέρωμα εἰς τὴν Ἠπειρον, σ. 35.

2 M. LEAKE, ἔ.ἀ. IV, σ. 119, περὶ τὰς πηγὰς τοῦ Ἀράχθου, H. TREIDLER, Epirus, σ. 71 κ.εξ., ὁ αὐτὸς Archiv ἔ.ἀ. σ. 108, ἀρχικῶς περὶ τὸ Παλαιοβοῦνι (Βραδέτο), βραδύτερον ὁμοως μετακινήθentes πρὸς Ἄν., βορείως τῶν Αἰθίικων, περὶ τὸν Ζυγόν, M. NILSSON, Studien, σ. 53, τὸ μεταξὺ τοῦ Ἀράχθου καὶ τοῦ Ἀώου ὄ-

ρος μέχρι τοῦ Αἰγίνιου, A. PHILIPPSON, ἔ.ἀ. σ. 73-74, περὶ τὸ σημερινὸν Παλαιοβοῦνι (καὶ σ. 71).

3 Πρβλ. καὶ E. KIRSTEN παρὰ A. PHILIPPSON, ἔ.ἀ. σ. 74, 2. Τὸ Αἰγίνιον (Καλαμπάκα) ἐθεωρεῖτο περιοχὴ τῆς Τυμφαίας, ΣΤΡΑΒ. VII 327, καὶ R. MACK, ἔ.ἀ. σ. 123, ὅστις τὰ νότια Χάσια μετὰ τοῦ Αἰγίνιου θεωρεῖ τμήμα τῆς Ἑστιαϊώτιδος (ΣΤΡΑΒ. IX 430), τὴν δὲ πληροφορίαν τοῦ γεωγράφου (VII 327) ἐξαρτᾷ ἐκ τῆς νέας πολιτικῆς διαιρέσεως, ὅτε ἡ περιοχὴ ὑπῆχθη εἰς τὴν Μακεδονίαν (191-167 π.Χ.), πρβλ. καὶ ΠΤΟΛ. III 12-40.

4 H. TREIDLER, Epirus, σ. 71 κ.εξ., M. NILSSON, Studien, σ. 53, E. KIRSTEN παρὰ A. PHILIPPSON, ἔ.ἀ. σ. 205, 267, 8, R. MACK, ἔ.ἀ. σ. 125, FR. STÄHLIN, ἔ.ἀ. σ. 113 κ.εξ., ἰδίᾳ σ. 123.

5 Ὁμοίως H. TREIDLER, Archiv, ἔ.ἀ. σ. 108, ΣΤΡΑΒ. VII 327: Αἰγίνιον δὲ Τυμφαίων, ὁμορον Αἰθίικῃ καὶ Τριόκκῃ.

ἀλλὰ τὴν σχέσιν τῶν πρὸς τὴν Τρίκην ὑποθέτει ἢ γεινιάσις τῶν πρὸς τὸν Κόζιακα, τὸ Αἰγίνιον καὶ τὴν Τρίκην¹.

Νοτίως τῶν Αἰθίων ἐξετείνεται ἡ χώρα τῶν Ἀθαμάνων (ΣΤΡΑΒ. VII 326 κατὰ ΘΕΟΠΟΜΠΟΝ), τῶν ὁποίων βορειότερον ὄριον ὑποτίθεται ἡ περιοχὴ τῶν Γόμφων². Ἡ τοποθέτησις αὕτη ἐπὶ τῇ βύσει τῆς ἐπιγραφῆς ἀνταποκρίνεται πρὸς τὰς εἰδήσεις τοῦ ΣΤΡΑΒΩΝΟΣ (VII 326), ὀφειλομένης εἰς τὸν ΘΕΟΠΟΜΠΟΝ, τοῦ ὁποίου ἡ συγγραφικὴ δρασις συμπίπτει μὲ τὸ γ' τέταρτον τοῦ 4^{ου} π. Χ. αἰ., ἤτοι 2-3 δεκαετίας μετὰ τὸν χρόνον τῆς συντάξεως τοῦ ψηφίσματος.

Ὁ ΣΤΡΑΒΩΝ, ἀπαριθμῶν τὰ 11 ἐκ τῶν 14 κυριωτέρων Ἠπειρωτικῶν φύλων τοῦ ΘΕΟΠΟΜΠΟΥ, ἀναφέρει κατὰ σειρὰν μὲ ἀφετηρίαν τὰ Κεραύνια τοὺς Χάονας, τοὺς Θεσπρωτοὺς, τοὺς Κασσωπαίους (VII 324). Μετὰ μακρὰν παρέκβασιν ἐπανερχόμενος (VII 326), προσθετεῖ³: *Ἠπειρῶται δ' εἰσὶ καὶ Ἀμφίλοχοι καὶ οἱ ὑπερκείμενοι καὶ συνάπτοντες τοῖς ἰλλυρικοῖς ὄρεσι, τραχεῖαν χώραν οἰκοῦντες, Μολοιτοὶ τε καὶ Ἀθαμᾶνες καὶ Αἰθίαιες καὶ Τυμφαῖοι καὶ Ὀρέσται Παρωραῖοι τε καὶ Αἰνιτᾶνες, οἱ μὲν πλησιάζοντες τοῖς Μακεδόσι μᾶλλον οἱ δὲ τῷ Ἴονίῳ κόλπῳ.*

Ἡ ἀντιστοιχία εἰς τὴν διάταξιν τοῦ καταλόγου τῆς ἐπιγραφῆς καὶ τοῦ Θεοπόμπου εἶναι φανερά, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι ὁ τελευταῖος ἄρχεται ἐκ ΒΔ, προσέτι δὲ τὰ μεταξὺ τῶν Ἀθαμάνων καὶ τῶν Ὀρεστών φύλα συμπεριλαμβάνει εἰς τοὺς Αἰθίαιες καὶ τοὺς Τυμφαίους. Ἀντιθέτως εἰς τὴν ἐπιγραφὴν ἡ ἀπαρίθμησις ἄρχεται ἐκ ΝΑ., διὰ τὴν ἀκατάληξιν εἰς τὴν ΝΔ. Ἠπειρον, τὰ δὲ μεταξὺ τῶν Ἀθαμάνων καὶ τῶν Ὀρεστών φύλα κατονομάζονται μὲ τὸ ἴδιον ὄνομα (Ἀρκτᾶνες, Τριπολίται, Κέλαιθοι, Πεῖαλες, Γενοαῖοι, Ἐθνήσται). Ἐπειδὴ δὲ οἱ Ἐθνήσται εὐρίσκοντο, ὡς εἶδομεν, ἐγγὺς τῶν Ὀρεστών καὶ τῶν Παραναίων Τριφυλῶν, δυνάμεθα νὰ δεχθῶμεν μετὰ τοῦ ΜΑΣΚ (ἔ.ἀ. σ. 103) ὅτι οἱ Παρωραῖοι τοῦ Θεοπόμπου εἶναι οἱ αὐτοὶ μὲ τοὺς Παραναίους, τμήμα τῶν ὁποίων ἀπετέλουν οἱ Τριφυλῆαι τῆς ἐπιγραφῆς⁴. Περὶ τῆς ὀρθότητος τῆς ὑποθέσεως ταύτης προσθέτους ἐνδείξεις θὰ εὕρωμεν περαιτέρω (σ. 109 κ.ἐξ.). Τοὺς Ἀρκτᾶνας ἐπομένως δυνάμεθα νὰ ἐντάξωμεν εἴτε εἰς τοὺς Αἰθίαιες εἴτε εἰς τοὺς Ἀθαμᾶνας. Τὸ τελευταῖον τοῦτο ἐνισχύουν ἴσως καὶ ἡ κατάληξις τοῦ ἐθνικοῦ -άν, -ἄνος⁵, καὶ τὸ γεγονός, ὅτι καὶ οἱ βορείως τούτων Περραιβοὶ (Τριπολίται) εὐρίσκοντο ἐγγὺς τῶν Ἀθαμάνων, διότι τούτων τὸ πολὺ μέρος εἰς τὰ περὶ τὴν Ἀθαμανίαν ὄρη καὶ Πίνδον ἐξέπεσε (ΣΤΡΑΒ. IX 442). Ἐπομένως ὑπὸ τοὺς Αἰθίαιες καὶ τοὺς Τυμφαίους περιλαμβάνοντο τὰ λοιπὰ φύλα, οἱ Τριπολίται Περραιβοὶ, οἱ Κέλαιθοι, οἱ Πεῖαλες καὶ οἱ Γενοαῖοι. Καὶ οἱ μὲν τρεῖς πρῶτοι νοτίως τῶν Χασίων ὑπήγοντο εἰς τοὺς Αἰθίαιες, οἱ δὲ Γενοαῖοι εἰς τοὺς Τυμφαίους (ἀνωτ. σ. 102). Ὁ κατωτέρω πίναξ διευκρινίζει τὴν ἀντιστοιχίαν μεταξὺ τῆς ἐπιγραφῆς καὶ τοῦ Θεοπόμπου:

1 E. KIRSTEN, ἔ.ἀ. σ. 218.

2 KIRSTEN, ἔ.ἀ. σ. 218 - 19.

3 Ἴδὲ ἰδίᾳ R. ΜΑΣΚ, ἔ.ἀ., σ. 229 κ.ἐξ. (Anhang 2).

4 Πρὸβλ. ὁμοίως καὶ E. KIRSTEN, ἔ.ἀ. σ. 78, 2.

5 Περὶ τῆς ἐλληνικότητος τῆς καταλήξεως ἐθνικῶν εἰς -άν, -ἄνος, FR. BECHTEL, ἔ.ἀ. σ. 80 - 81, M. SAKELLARIOU, La Migration, σ. 281 - 2, ἰδὲ καὶ ὑποσ. 69,

CHR. HABICHT, Hermes 85, 1957, σ. 86 κ.ἐξ., σ. 110.

Πάντως οἱ Ἀθαμᾶνες κατὰ τὰ ἔτη 395 (ΔΙΟΔ. ΣΙΚ. XIV 82, 7) καὶ 355 π.Χ. (αὐτ. XVI 29, 1) χαρακτηρίζονται ἐμφαντικῶς ὡς ἀνεξάρτητοι, P. FRANKE, Alt - Epirus, σ. 22 κ.ἐξ., εἰς δὲ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Πύρρου κατὰ τῆς Ἰταλίας ἀκολουθοῦν ὡς μισθοφόροι.

Ἐπιγραφὴ . . . . . ΘΕΟΠΟΜΠΟΣ (ΣΤΡΑΒ. VII 326)

Ἀρκτᾶνες	.. . . . .	Ἀθαμᾶνες (;)
Τριπολίται		Ἀῖθικες
Κέλαιθοι		
Πείαλες		
Γενοαῖοι	.. . . . .	Τυμφαῖοι
Ἐθνήσται	.. . . . .	Ὀρέσται
Τριφῶλαι (Παραναῖοι)	.. . . . .	Παρωραῖοι
.. . . . .	.. . . . .	Ἀτινᾶνες
Ὀμφαλες (Κεστρινοί)	.. . . . .	Χάονες
Ὀνόπερνοι	.. . . . .	Θεσπρωτοὶ
Ἀμύμονες	.. . . . .	Κασσωπαῖοι

Ἐκ τῶν 14 Ἠπειρωτικῶν φύλων τοῦ Θεοπόμπου ὁ Στράβων μᾶς διέσωσε τὰ 11, ἐκ τῶν ὁποίων εἰς τὴν ἐπιγραφὴν ἐκπροσωποῦνται ὑπὸ τῶν δαμιοργῶν τὰ ὀκτώ. Ἐνατον αὐτῶν ἦσαν οἱ Μολοσσοί, εἰς τὸ Κοινὸν τῶν ὁποίων συνετέλουν τὰ λοιπὰ φύλα τῆς ἐπιγραφῆς. Ἀπουσιάζουν ἐκ τοῦ καταλόγου ταύτης οἱ Ἀμφίλοχοι, οἱ ὁποῖοι πολιτικῶς δὲν ἀνῆκον εἰς τὴν Ἠπειρον πρὸ τοῦ Πύρρου, καὶ οἱ Ἀτινᾶνες, ὑπαχθέντες τὸ πρῶτον ὑπὸ τοὺς Μολοσσοὺς κατὰ τοὺς χρόνους τῆς βασιλείας τοῦ Πύρρου (297-272 π.Χ.)¹.

Ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς λοιπὸν ἐξάγεται ἀσφαλῶς ὅτι οἱ Μολοσσοὶ πρὸ τοῦ 370 π.Χ. εἶχον ἤδη ἐπεκτείνει τὴν κυριαρχίαν των ἢ τὴν ἐπιρροήν των πρὸς ὅλην τὴν περιφέρειαν τοῦ κράτους των, πρὸς τὴν Ἐσθιαιώτιδα, τὴν Τυμφαίαν, τὴν Ὀρεστίδα, τὴν νότιον Παραναίαν, τὴν Κεστρίνην, τὴν Θεσπρωτίαν καὶ τὴν Κασσωπαίαν (εἰκ. 1). Τοῦτο ἐξηγεῖ τὸν χαρακτηρισμὸν τοῦ Μολοσσοῦ βασιλέως Ἀλκέτα ὡς ὑπάρχου ἐν τῇ Ἠπειρῷ (ΞΕΝ. Ἑλλην. VI 1, 7), τὴν διαβίβασιν μέσφ τῶν ἀκτῶν τῆς Κεστρίνης ἢ τῆς Θεσπρωτίας τῶν Ἀθηναίων πελταστῶν τὸ ἔτος 373 π.Χ. (ΞΕΝ. Ἑλλην. VI 2, 10) καὶ τὴν παρέμβασιν τοῦ Φιλίππου Β' ὑπὲρ τοῦ γυναικαδέλφου του Ἀλεξάνδρου Α', βασιλέως τῶν Μολοσσῶν, κατὰ τὸ ἔτος 342 π.Χ. (ΔΗΜΟΣΘ. Ὑπὲρ Ἀλοννήσου 32). Ἡ παραχώρησις ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὸν Ἀλέξανδρον τῶν τριῶν πόλεων τῶν Κασσωπαίων, τῆς Πανδοσίας, τοῦ Βουχετίου καὶ τῆς Ἐλατείας, ἀποικιῶν τῶν Ἠλείων, ἐξηγεῖται, ἐὰν δεχθῶμεν παλαιότεραν ἐξάρτησιν τούτων ἐκ μέρους τῶν Μολοσσῶν, βεβαιουμένην ἤδη ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς (Ἀμύμονες). Τοῦτο ὑποθέτει καὶ ἡ ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς Κασσωπαίας, ἀρχαιοτέρων τοῦ 342 π.Χ., παρατηρουμένη συγγένεια τύπων, ὅπως π.χ. ἡ παράστασις τῆς περιστερεᾶς, σχετιζομένης πρὸς τὰς πελίας τῆς Δωδώνης².

Συμφώνως πρὸς τὴν ἀρχαίαν γραπτὴν παράδοσιν (ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΒΥΖΑΝΤΙΟΣ), ἀνερχομένην εἰς Θεσσαλοὺς ἱστοριογράφους τοῦ 3ου π.Χ. αἰ., ἐκ τῶν δέκα φύλων τῆς ἐπιγραφῆς

¹ Πρβλ. καὶ J. BELOCH, Griech. Gesch. IV, 2, σ. 380-81, P. FRANKE, ἔ.ἀ. σ. 12, ὑποσ. 48, D. KIENAST, ἔ.ἀ. ἰδίᾳ δὲ R. MACK, ἔ.ἀ. σ. 96 κ.ἐξ. Ἡ κατάληψις ὑπὸ τοῦ Πύρρου τῆς Ἀθαμανίας ἀνάγεται εἰς τὸ ἔτος 295 π.Χ., D. KIENAST, ἔ.ἀ., P. LÉNÉQUE, Pyrr-

ghos, σ. 185 καὶ 198. Ἐπίσης καὶ ἡ Ἀθαμανία ὑπέχθη τὸ πρῶτον εἰς τὴν Ἠπειρον ἐπὶ Πύρρου.

² P. FRANKE, AM 71, 1956, σ. 64, Beil. 43, 10, ὁ αὐτὸς, Jahrb. Num. Geld. 7, 1956, σ. 86 (23) καὶ 90 (49).

οἱ Τριπολίται, οἱ Κέλαιθοι, οἱ Ὀνόπερνοι καὶ οἱ Ἀμύμονες ἦσαν Θεσπρωτοί, οἱ Ὀμφαλες Χάονες (ἀνωτ. σ. 90 κ.έξ.), οἱ δὲ Ἐθνέσται ἔθνος Θεσσαλίας. Περὶ τῶν Τριφυλῶν ὑπεστηρίξαμεν ὅτι, παρὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ ΛΙΒΙΟΥ (ἀνωτ. σ. 94-95), οὗτοι ἀνήκον εἰς τὸ μεγαλύτερον φύλον τῶν Παραναίων, τοὺς ὁποίους, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀρχαίας παραδόσεως, δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν ἐπίσης Θεσπρωτούς.

Ὑπολείπονται τρία φύλα, οἱ Ἀρκτᾶνες, χαρακτηριζόμενοι ὡς Ἠπειρώται, οἱ Πείαλες καὶ οἱ Γενοαῖοι, θεωρούμενοι ὑπὸ τῆς ἀρχαίας παραδόσεως Μολοσσοί. Ἐκ τούτων οἱ Πείαλες ἀνήκον εἰς τοὺς Αἰθιακούς, ὡς εὐρισκόμενοι νοτίως τοῦ Πηνείου, φύλον προϊστορικὸν πιθανώτατα, ἐφ' ὅσον ἀναφέρονται εἰς τὸν Νεῶν Κατάλογον (B 744), οἱ δὲ Γενοαῖοι ἦσαν πιθανώτερον Τυμφαῖοι, οἱ ὁποῖοι, συμφώνως πρὸς τὰ ὑπάρχοντα δεδομένα, ἦσαν ἐπίσης φύλον παλαιότερον τῆς εισβολῆς, διότι ἡ Τύμφη (ΣΤΕΦ. ΒΥΖ. ἐν λ.) χαρακτηρίζεται ὡς ὄρος τῆς Θεσπρωτίας¹.

Ὡς πρὸς τοὺς Ἀρκτᾶνας στερούμεθα σχετικῶν στοιχείων. Ἡ διασπορὰ ὁμοίως τῶν ἐθνικῶν μὲ κατάληξιν -άν, -άνος, ὑποβάλλει ἐπίσης τὴν ἰδέαν ὅτι πρόκειται περὶ προϊστορικοῦ φύλου. Ἄλλωστε εἶναι δύσκολον νὰ δεχθῶμεν ὅτι οὗτοι, ἀποκεκομμένοι εἰς τὰς ΝΑ. κλιτῆς τοῦ Κόζιακα, περιστοιχιζόμενοι ὑπὸ φύλων μὴ Μολοσσικῶν, ὡς οἱ Τριπολίται καὶ οἱ Κέλαιθοι, ἦσαν Μολοσσοί ἢ ὅτι οἱ Γενοαῖοι καὶ οἱ Πείαλες, εὐρισκόμενοι ἐγγὺς τῆς διαβάσεως Ζυγοῦ-Τρικάλων, διὰ τῆς ὁποίας διωχετεύθησαν πρὸς τὴν Θεσσαλίαν τὰ ἐξ Ἠπείρου ὀρμηθέντα Θεσσαλικά Θεσπρωτικά φύλα (ΗΡΟΔ. VII 176)², προήρχοντο ἐκ Μολοσσῶν.

Νομίζω ὅτι μοναδικὴ αἰτία, ἔνεκα τῆς ὁποίας οἱ Πείαλες καὶ οἱ Γενοαῖοι ἐθεωρήθησαν μεταγενεστέρως ὑπὸ τῆς γραπτῆς παραδόσεως Μολοσσοί, ὑπῆρξαν αἱ γενεαλογικαὶ παραδόσεις των, περὶ τῆς καταγωγῆς των ἐκ τοῦ Νεοπτολέμου διὰ τῶν ἐπωνύμων ἡρώων τοῦ Πιάλου καὶ τοῦ Γενόου³.

Κατὰ τὴν ἀρχαίαν παράδοσιν δηλαδή, ἀνερχομένην εἰς τοὺς Νόστους τοῦ Ἀγίου, ὁ Νεοπτόλεμος ὑπῆρξεν ὁ πρόγονος τοῦ γενεαλογικοῦ δένδρου τῆς δυναστείας τῶν Αἰακιδῶν⁴. Κατὰ τὸν ΕΥΡΙΠΙΔΗΝ (Ἄνδρομ. 1240-48) τῆς σχέσεως τοῦ ἡρώος μετὰ τῆς Ἀνδρομάχης, τῆς χήρας τοῦ Ἐκτορος, καρπὸς ὑπῆρξεν ὁ Μολοσσός, ἐξ οὗ ἡ ἔνδοξος δυναστεία τῶν Μολοσσῶν Αἰακιδῶν⁵. Κατ' ἄλλην ὁμοίως παράδοσιν, θεωρουμένην ἐνίοτε μεταγενεστέρως⁶, ἀλλὰ φρονῶ ὅτι εἶναι καὶ αὐτῆς τῆς εἰδήσεως τοῦ Εὐριπίδου ἀρχαιότερα⁷, γενεαλογικὸς ἡρὼς τῶν Αἰακιδῶν ὑπῆρξεν ὁ Πιέλος. Τέλος κατὰ τρίτην

1 Καθ' ΗΣΥΧΙΟΝ ἐν λ. *Λεπιάτρωτος* ὁ θεὸς παρὰ Τυμφαίοις. Περὶ τῆς ἀρχαιοτάτης (προιστορικῆς) λατρείας τοῦ πατρὸς Διὸς ἰδὲ Μ. NILSSON, G. Gr. Rel. I², σ. 336-337 καὶ ὑποσ. 3, τοῦ αὐτοῦ, Vater Zeus, Opuscula Selecta 2, 1952, σ. 711. Τούτους ὁ NILSSON φαίνεται θεωρῶν, ἀγνωστον διατί, Ἰλλυριοὺς, ἄλλως ὁμοίως ὁ ΒΕΛΟΧ, Griech. Gesch. I², σ. 40.

2 Πρὸς βλ. καὶ ΑΠΟΛΛΟΔΩΡΟΥ Ἐπιτομήν, VI 15. Σχετικῶς ἰδὲ καὶ τὴν μνημονευθεῖσαν μελέτην τοῦ Ν. L. HAMMOND, BSA, ἔ.ά., σ. 151 κ.έξ., καὶ P. PHILIPPSON, Thessalische Mythologie, σ. 18-19.

3 Ἀνωτ. σ. 93 καὶ ὑποσ. 7.

4 Νόστοι, ΚΙΝΚΗΛ, Epic. Graec., Ἀπόσπ. 53.

5 Τὸ ὄνομα τοῦ Μολοσσῶ δὲν παραδίδεται ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ εἰς τὴν Ἀνδρομάχην (στ. 504-505), ἐνθα ἄπαξ μόνον ἐμφανίζεται, ἀλλ' ὑπὸ τῶν γραμματικῶν, ΕΥΣΤΑΘ. Σχόλια Ὀδυσσ. γ 188, SERV. Σχόλια εἰς Αἰνειάδα III 297, ΠΑΥΣ. I 1, πρὸς βλ. καὶ WILAMOWITZ, Hermes 60, 1925, σ. 285, καὶ W. KROLL, RE XVI, 1, στ. 25, 2 ἐν λ. *Molossos*.

6 C. KLOTZSCH, ἔ.ά. σ. 219 κ.έξ.

7 Πρὸς βλ. καὶ G. CROSS, Epirus, σ. 102, ἰδίᾳ δὲ Μ. NILSSON, Studien, σ. 21 καὶ 25, τοῦ αὐτοῦ, Cults, κ.λ.π. σ. 106-7.

παράδοσιν τοῦ 3^{ου} π. Χ. αἰ., προερχομένην ἐκ τοῦ ἱστορικοῦ τῆς αὐλῆς τῶν Μολοσσῶν, Προξένου, ἐκ τοῦ νομίμου γάμου τοῦ Νεοπτολέμου μετὰ τῆς Λανάσσης, ἐγγονῆς τοῦ Ἡρακλέους, ἐγεννήθησαν, ὡς εἶπομεν, ὀκτὼ τέκνα, ἐν οἷς καὶ ὁ Πίελος καὶ -έραός τις, τὸν ὁποῖον ὁ SCHWARTZ διορθώνει εἰς Γενόον¹. Ἔνεκα τῶν γενεαλογικῶν τούτων μύθων λοιπόν, κατ' ἐξοχὴν Μολοσσικῶν, ἐθεωρήθησαν βραδύτερον οἱ Πείαλες καὶ οἱ Γενοαῖοι ὡς Μολοσσοί.

Ἡ ἀλήθεια ἔχει οὕτως. Οἱ Μολοσσοί, εὐρισκόμενοι πρὸ τῆς εἰσβολῆς εἰς τὴν Δ. Μακεδονίαν, ἐστεροῦντο, ὡς ἦτο φυσικόν, τοιούτων μύθων². Ἐγκατασταθέντες ὁμοῦ εἰς τὴν κεντρικὴν Ἠπειρὸν μέχρι τῆς Δ. Ἐστιαϊώτιδος, εὔρον ἐκεῖ φῦλα, τὰ ὁποῖα ἐλάτρευον ἤδη τὸν Ἀχιλλέα καὶ ἀνῆγον εἰς τοῦτον τὴν καταγωγὴν τῶν³. Ἐχοντες ἀνάγκην ἐνὸς τοιούτου περιφανοῦς γενεαλογικοῦ ἥρωος, ἰδιοποιήθησαν τοὺς μύθους τούτους, διατηρήσαντες μέχρις ἐσχάτων μάλιστα τὴν λατρείαν τοῦ Ἀχιλλέως, ὑπὸ τὴν ἐπιχώριον ἐπωνυμίαν Ἄσπετος (ΠΛΟΥΤ. Πύρρος Ι)⁴.

Οἱ Πείαλες καὶ οἱ Γενοαῖοι, προϊστορικὰ φῦλα τῆς Ἠπείρου, ἐνωρίς, φαίνεται, κατακτηθέντα ὑπὸ τῶν εἰσβολέων τοῦ 12^{ου} π. Χ. αἰ. Μολοσσῶν, ἐδάνεισαν εἰς τοὺς κατακτητὰς τὰς γενεαλογικὰς παραδόσεις τῶν, οἱ δὲ ἐπώνυμοι ἥρωές τῶν υἱοθετήθησαν εἰς τὸ μυθολογικὸν γενεαλογικὸν δένδρον τῶν Μολοσσῶν. Ἔνεκα τούτου βραδύτερον ἐξεληφθησαν ὑπὸ τῆς παραδόσεως ὡς φῦλα Μολοσσικά. Ἀντιθέτως οἱ Ἐθνεῖται εὐρισκόμενοι, φαίνεται, κατὰ τοὺς ἀρχαιοτέρους χρόνους μακρὰν τῆς ἐπιρροῆς τῶν Μολοσσῶν, καίτοι καὶ οὗτοι διετήρουν παρομοίᾳ παραδόσεις⁵, ἐν τούτοις δὲν ἐνετάχθησαν εἰς τὸ γενεαλογικὸν τοῦτο δένδρον, διότι ἴσως πρὸ τοῦ 4^{ου} π. Χ. αἰ. δὲν εἶχον ἔλθει εἰς ἐπαφὴν μετὰ τῶν Μολοσσῶν. Τὸ αὐτὸ δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν καὶ περὶ τοῦ προϊστορικοῦ φύλου τῶν Ἐνιήνων - Αἰνιάνων, διὰ τοὺς ὁποίους δὲν ὑπάρχει θέσις εἰς τὸ Μολοσσικὸν δένδρον, καίτοι εἶναι γνωστοὶ οἱ λατρευτικοὶ δεσμοὶ τούτων μετὰ τοῦ Νεοπτολέμου⁶. Ὡστε οἱ Πείαλες καὶ οἱ Γενοαῖοι ὑπῆρξαν μὴ Μολοσσικά φῦλα, τὰ

1 Αὐτ. σ. 107, τοῦ αὐτοῦ Studien, σ. 29.

2 Ἀλλαχοῦ ὑπεστηρίξαμεν ὅτι οἱ Μολοσσοὶ ἐγκατεστάθησαν εἰς τὸ λεκανοπέδιον τῶν Ἰωαννίνων περὶ τὸ 1200 π. Χ., προερχόμενοι ἐκ Δ. Μακεδονίας, ἐνθα ὁμοία γραπτὴ κεραμεικὴ, ὡς ἐκεῖν τῆς Καστρύτης καὶ τοῦ Κουτσελιοῦ, ΠΑΕ 1952, σ. 381 καὶ 385, ΑΕ 1956, σ. 144. Περὶ τῆς ἐκ Δ. Μακεδονίας προελεύσεως τῶν Μολοσσῶν ἰδὲ ὁμοίως Η. TRIEDLER, Archiv. ἔ.ἀ. σ. 97, J. PERRRET, RGA (Serie 4) 48, 1946, σ. 21 κ.ἑξ.

3 Σ. Ι. ΔΑΚΑΡΗΣ, ΑΕ 1956, σ. 151-52.

4 ΑΡΙΣΤΟΤ. Ὀπουντίων Πολιτεία (ΗΣΥΧ. ἐν λ. Ἄσπετος). Περὶ τῆς ἐλληνικότητος τῆς λατρείας, Μ. SAKELIARIOU, La Migration, σ. 263.

5 ΣΤΕΦ. ΒΥΖ ἐν λ. Ἐθνεῖτης, ἀνωτ. σ. 101, 1.

6 Οἱ Αἰνιᾶνες ἀπέστειλον ἀνὰ τέταρτον ἔτος εἰς Δελφούς θεωρίαν πρὸς τιμὴν τοῦ Νεοπτολέμου, τελούντες θυσιάς ἐπὶ τοῦ τάφου του (ΗΛΙΟΔ. Αἰθιοπικά II 34 κ.ἑξ., III 1 κ.ἑξ.), ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐπίσης καὶ οἱ κάτοικοι τῶν Δελφῶν προσέφερον ἐναγίσματα (ΠΑΥΣ. Χ 24, 6 καὶ I 4, 4). Ὁ προεξάρχων τῆς εἰς Δελφούς πομπῆς ἦτο

Ἀχιλλεΐδης, ἀπόγονος δηλ. τοῦ μεγάλου ἥρωος, οἱ δὲ Αἰνιᾶνες ἐθεώρουν ἑαυτοὺς Θετταλικῆς μοίρας τὸ εὐγενέστατον καὶ ἀκριβῶς ἐλληνικόν, διότι ἐπίστεον ὅτι κατήγοντο ἐκ τῶν Μυρμιδόνων. Βεβαίως ἡ λατρεία ἐν Δελφοῖς τοῦ Νεοπτολέμου ἐθεωρήθη μεταγενεστέρα, καθιερωθεῖσα ἴσως μετὰ τὴν εἰσβολὴν καὶ τὴν συντριβὴν τῶν Γαλατῶν εἰς τὸ ἱερόν (278 π. Χ.), εἰσαχθεῖσα ὑπὸ τῶν ἱερέων πρὸς κολακίαν τοῦ ἰσχυροῦ Μολοσσοῦ μονάρχου Πύρρου, συντελέσαντος ἀποφασιστικῶς εἰς τὴν νίκην (ΠΑΥΣ. I 4, 4), ἀπογόνου τοῦ μυθικοῦ Νεοπτολέμου - Πύρρου τοῦ Ἀχιλλέως (G. REINCKE, RE XVI, 2, σ. 2454 κ.ἑξ., WILAMOWITZ, Pindaros, σ. 131, 1, ἀντίθετον ἄποψιν ὁμοῦ περὶ τῆς παλαιότητος τῆς λατρείας διατυπώνει ὁ C. ROBERT, ἔ.ἀ. σ. 1220 καὶ 1459, 2). Ὅπως ὁμοῦ καὶ ἂν ἔχη τὸ ζήτημα, ἡ σχέσις τῶν Αἰνιάνων πρὸς τὸν Νεοπτόλεμον καὶ τὸν Ἀχιλλέα καὶ ἡ πίστις περὶ τῆς καταγωγῆς τῶν ἐκ τοῦ ἥρωος τούτου διαπιστώνονται ἐκ τῶν γεγονότων τούτων. Ο' N. L. HAMMOND, BSA 32, 1931/32, σ. 159, τὴν παράδοσιν τοῦ Ἡλιοδώρου θεωρεῖ ὅτι προήλθεν ἐκ τοῦ Π 233 κ.ἑξ. τῆς Ἰλιάδος.

ὅποια ὅμως πολὺ πρὸ τοῦ 4^{ου} π.Χ. αἰ. εἶχον ὑποταγῇ εἰς τοὺς Μολοσσούς¹, χρησιμεύσαντα ἔνεκα τῶν ὑψηλῶν γενεαλογικῶν τίτλων των ὡς μεσάζοντες εἰς τὸ ἔνδοξον γενεαλογικὸν δένδρον τῶν Μολοσσῶν, ἀρχηγέτης τῶν ὁποίων ἐπιστεύθη ὁ Ἀχιλλεύς. Τοῦτου τὴν λατρείαν διετήρησαν οἱ Μολοσσοὶ μέχρι ἐσχάτων.

Ἐκ τούτων προκύπτει ὅτι ἅπαντες οἱ δαμιοργοὶ προέρχονται ἐκ φύλων *μὴ Μολοσσικῶν*, ἀλλ' ἐκ Θεσπρωτῶν, Χαόνων, Θεσσαλῶν. Οἱ τελευταῖοι, ὡς εἴπομεν, προέρχονται ἐκ τοῦ προϊστορικοῦ στρώματος τῆς Ἠπείρου, τὸ ὁποῖον ἀπετέλουν κυρίως οἱ Θεσπρωτοὶ (ΗΡΟΔ. VII 176). Τοὺς Χάονας ἢ μεταγενεστέρα παράδοσις φαίνεται ὅτι θεωρεῖ Θεσπρωτοὺς ἐπίσης (ἀνωτ. σ. 98).

Ὁ ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΒΥΖΑΝΤΙΟΣ ὁμιλῶν περὶ τῶν Ἠπειρωτικῶν φύλων, τῶν Αὐταριατῶν, τῶν Παραυαίων, τῶν Χαόνων - Χαύνων, τῶν Ἑλινῶν, τῶν Κελαίθων, τῶν Τριπολίσιων (Τριπολιτῶν), τῶν Ἀμυντῶν (Ἀμύμων), τῶν Πρασσαίβων, τῶν Αἰγεσταίων, θεωρεῖ ταῦτα Θεσπρωτοὺς². Ἐπίσης ἡ Κεστρίνη, τὸ ὄρος Τύμφη, ἢ πόλις Τέκμων ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως τῆς Καστρίτης, νοτίως τῶν Ἰωαννίνων, ἢ Βόλουρος³, οἱ Γόμοφοι⁴ κ.ά. ὑπήγοντο κατ' αὐτὸν εἰς τοὺς Θεσπρωτοὺς. Τοῦτο φαίνεται σύμφωνον πρὸς ὅσα εἴπομεν ἀνωτέρω ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἐπιγραφῆς. Διὰ τοῦτο δὲν δυνάμεθα νὰ συμφωνήσωμεν πρὸς τὰς ἀντιρρήσεις τοῦ NILSSON ὡς πρὸς τὴν ὀρθότητα τῶν εἰδήσεων τοῦ λεξικογράφου, διὰ μόνον τὸν λόγον ὅτι οἱ Θεσπρωτοὶ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐξετείνοντο μέχρι τῶν Θεσσαλικῶν ὄριων⁵. Αἱ φυλετικαὶ σχέσεις, παρατηρεῖ οὗτος, περιγράφονται ὑπὸ τοῦ ΡΙΑΝΟΥ συμφώνως πρὸς τὰ ὁμηρικὰ ἔπη, ἔνθα μόνον οἱ Θεσπρωτοὶ μνημονεύονται μεταξὺ τῶν Ἠπειρωτικῶν φύλων. Ἡ μνεῖα τούτων εἰς τὸ ἔπος ἐπηρέασε τὴν περαιτέρω θέσιν των εἰς τὴν μεταγενεστέραν φιλολογίαν. Ἄλλ' ὅταν ὁμιλῶμεν περὶ Θεσπρωτικῶν φύλων εἰς τὴν δυτικὴν Θεσσαλίαν, δὲν εἶναι ἀναγκαῖον νὰ ἐννοήσωμεν πολιτικὴν ἐπέκτασιν τούτων, ἀλλὰ μόνον ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον σαφῶς τονίζει ἡ ἀρχαία παράδοσις μὲ τὴν ἐγκυρότητα μάλιστα τοῦ ΗΡΟΔΟΤΟΥ (VII 176), κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ Θεσσαλοὶ ἔφθασαν εἰς τὴν Θεσσαλίαν προερχόμενοι ἐκ Θεσπρωτῶν. Οὗτοι μὲ τὴν σειρὰν των ἐξεδίωξαν τοὺς περὶ τὴν Ἄρνην Βοιωτοὺς, οἱ ὁποῖοι μετηνάστευσαν εἰς τὴν Βοιωτίαν (ΘΟΥΚ. I 12). Ὅταν λοιπὸν λέγωμεν ὅτι ἔνια Θεσσαλικά φῦλα ἦσαν Ἠπειρωτικά, διατὶ νὰ μὴ εἴπωμεν ὅτι ταῦτα ὑπήγοντο ὑπὸ τὸ μέγαλον φῦλον τῶν Θεσπρωτῶν, ὡς π.χ. οἱ Κασσωπαῖοι καὶ οἱ Κεστρίνοι, δεδομένου μάλιστα ὅτι ἡ ἄποψις αὕτη στηρίζεται ἐπὶ πληροφοριῶν Θεσσαλῶν ἱστορικῶν τοῦ 3^{ου} π.Χ. αἰ. Ἐὰν μόνον οἱ Θεσπρωτοὶ μνημονεύονται εἰς τὰ ὁμηρικὰ ἔπη, τοῦτο δὲν εἶναι σοβαρὸς λόγος, διὰ νὰ ἀγνοήσωμεν τὴν παράδοσιν τοῦ 3^{ου} π.Χ. αἰ. καὶ ἰδίᾳ τὴν ἀνωτέρω μαρτυρίαν τοῦ Ἡροδότου.

Ἄλλ', ὡς εἴπομεν, ἡ ἄποψις αὕτη δὲν ἔχει τόσην σημασίαν διὰ τὴν παροῦσαν ἔρευναν, ὅσον ἢ διαπίστωσις ὅτι ἐκ τῶν ὑπὸ τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ Νεοπτολέμου μνημονομένων δέκα φύλων οὐδὲν εἶναι Μολοσσικόν, ἀλλὰ κατὰ τὸ πλεῖστον προϊστορικοὶ κάτοικοι τῆς Ἠπείρου, Θεσπρωτοὶ — μὲ τὴν περιορισμένην ἔννοιαν τῶν ἱστορικῶν χρό-

1 Τοῦτο ὀρθῶς διείδεν ὁ Μ. SAKELLARIOU, La Migration, σ. 264.

2 Ἐν λέξει.

3 Πρὸβλ. τὰ σχετικὰ λήμματα παρὰ ΣΤΕΦΑΝΟΥ.

4 Ἐν λέξει *Φίλιπποι*.

5 Studien, σ. 48 κ.έξ.

νων —, Χάονες, Παραναῖοι, δυτικοὶ Μακεδόνες (Ὀρέσται), Θεσσαλοὶ (Τυμφαῖοι, Αἰθικες) καὶ ἐνδεχομένως Ἀθαμᾶνες (Ἀρχτᾶνες).

Τὸ συμπέρασμα εἶναι ἐνδιαφέρον, διότι διαπιστοῦται ὅτι οἱ κυρίως Μολοσσοὶ περιωρίζοντο ἐκείθεν τῆς Πίνδου καὶ μέχρι περίπου τῆς Δωδώνης, ἐνῶ ἐπὶ τῆς Ἀν. Πίνδου καὶ τῆς Δ. Ἐστιαιώτιδος κατώκουν κατὰ τὸ πλεῖστον μὴ Μολοσσικὰ φύλα, οἱ Θεσσαλοὶ τοῦ Ἡροδότου. Εἶναι διὰ τοῦτο δύσκολον νὰ δεχθῶμεν μετὰ τοῦ TREIDLER διεΐδυσιν τῶν ἐξ Ἠπείρου Μολοσσῶν μέχρι τῆς Ἀν. Θεσσαλίας¹. Εἶναι ἀληθές, ὅτι ὁ ἱστορικὸς ΕΥΠΟΛΙΣ ἀναφέρει ὅτι οἱ Μολοσσοὶ ἦσαν γείτονες τῶν Ἀμύρων παρὰ τὴν Βοιητίδα², ἀλλ' ἐνταῦθα θὰ πρέπη νὰ ἐννοήσωμεν κλάδον Μολοσσικόν, εὐρισκόμενον ἀρχαιότατα εἰς τὴν Δ. Μακεδονίαν, ὁ ὁποῖος κατὰ τὰς μετακινήσεις τῶν ΒΔ. φύλων πρὸς νότον ἠναγκάσθη νὰ μετατοπισθῆ ἐκ Δ. Μακεδονίας πρὸς Θεσσαλίαν³. Ὁ ΗΡΟΔΟΤΟΣ ἐπίσης (I 46) ὁμιλεῖ περὶ τῆς συμμετοχῆς καὶ τῶν Μολοσσῶν εἰς τὸν Ἰωνικὸν ἀποικισμόν. Διὰ τοὺς Μολοσσούς τῆς μεσογαίας Ἠπείρου τοῦτο δὲν γίνεται εὐκόλως κατανοητόν. Ὁ καθηγητὴς ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ διαπιστώνει ὅτι τὰ εἰς τὴν Ἰωνίαν ἐγκατασταθέντα Μολοσσικὰ στοιχεῖα πρέπει νὰ εἶχον ἀφετηρίαν τὴν Ἀττικὴν περὶ τὴν Κωπαΐδα⁴. Ἐν πάντως εἶναι βέβαιον, ὅτι οἱ Ἠπειρώται Μολοσσοὶ δὲν ἐξετείνοντο ἐκείθεν τῆς Πίνδου, διότι αἱ προφυλακαὶ τῶν ἐπὶ τῆς Ἐστιαιώτιδος ἦσαν φύλα προμολοσσικά, τὰ ὁποῖα ὅμως εἶχον ὑποταγῆ εἰς ἐκείνους. Ἡ παράδοσις ὁμιλεῖ περὶ προγενεστέρως ἐπιρροῆς τῶν ταγῶν τῶν Φερῶν ἐπὶ τμήματος τῆς Ἠπείρου⁵ καὶ οὐχὶ ἀντιθέτως, περὶ κυριαρχίας τῶν Μολοσσῶν ἐπὶ τῆς Θεσσαλίας. Εἶναι φυσικὸν ὅμως, ὅτι τὰ ὁμορὰ φύλα τῆς Ἐστιαιώτιδος, τοὺς Ἀρχτᾶνας, τοὺς Τριπολισσίους, τοὺς Κελαίθους, τοὺς Πεῖαλας, τοὺς Γενοαίους, διεξεδίκουν ἄλλοτε οἱ ταγοὶ τῆς Θεσσαλίας καὶ ἄλλοτε οἱ Αἰακίδαι τῆς Ἠπείρου.

Ἐν συμπεράσματι λοιπὸν δυνάμεθα νὰ συνοψίσωμεν τὰς παρατηρήσεις μας ὡς ἑξῆς. Πρὸ τῆς συντάξεως τοῦ ψηφίσματος (370 π. Χ. περίπου) καὶ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἀλκέτα (περίπου 385 - 370 π. Χ.) οἱ Μολοσσοὶ εἶχον ἐπικρατήσει ἐπὶ τοῦ πλείστου μέρους τῆς Ἠπείρου, ἐκτὸς τῆς Ἀθαμανίας, Ἀτιντανίας, βορ. Παραναΐας καὶ βορ. Χαονίας. Αἱ ἀνωτέρω περιοχαὶ δὲν ἦσαν Μολοσσικαί, ἀλλὰ κατακοῦντο ὑπὸ ἀρχαιότερων Ἠπειρωτικῶν φύλων (προϊστορικῶν), κυρίως δὲ Θεσπρωτῶν, ὑπὸ τοὺς ὁποίους ἐνδεχομένως ὑπήγοντο καὶ οἱ Παραναῖοι, οἱ Χάονες καὶ τὰ περὶ τὴν Δ. Ἐστιαιώτιδα Θεσσαλικά φύλα. Τὰ τελευταῖα ταῦτα (Πεῖαλας, Γενοαῖοι) εἶχον ὑποταγῆ εἰς τοὺς Μολοσσούς πολὺ ἐνωρίτερον καὶ ἔνεκα τούτου ἐθεωρήθησαν ὑπὸ τῆς παραδόσεως ἀκραιφνεῖς Μολοσσοί. Εἰς τοῦτο συνετέλεσε καὶ τὸ γεγονός, ὅτι ταῦτα, κατοικοῦντα τὴν μεταξὺ τῆς Φθίης καὶ τῆς ἔδρας τῶν Μολοσσῶν περιοχὴν (Δ. Ἐστιαιώτιδα), ἐπρομήθευσαν εἰς τοὺς νέους κυριάρχους τοὺς εὐγενεῖς τίτλους περὶ τῆς καταγωγῆς τῶν ἐκ τοῦ Ἀχιλλέως, μέσῳ τοῦ Νεοπτολέμου καὶ τῆς Ἀνδρομάχης

1 Archiv, ἔ.ἀ. σ. 104 κ.ἐξ. Παρομοίαν θέσιν περὶ τῆς ἐξ Ἀν. πρὸς Δ. μετακινήσεως φύλων τῆς Θεσσαλίας διατυπώνει καὶ ἡ P. PHILIPPSON, ἔ.ἀ. σ. 38 κ.ἐξ.

2 ΣΤΕΦ. ΒΥΖ. ἐν λ. Ἐπιπολις... Ἐπιπολις δὲ Ἀμύρων αὐτοὺς λέγει, πλησιοχώρους τῆς Μολοσσίας.

3 Διὰ τῶν ὁδῶν 6, 7, 9, N. L. HAMMOND, ἔ.ἀ.

σ. 142, εἰκ. 7, ἰδὲ καὶ P. PHILIPPSON, ἔ.ἀ. σ. 21 - 22.

4 La Migration, σ. 59 κ.ἐξ., 490, 492, 485, 486, 487, 488, πρβλ. καὶ πίν. σ. 300.

5 ΕΥΡΙΠ. Ἀλκίσις, στ. 594, πρβλ. καὶ ΞΕΝΟΦ. Ἑλληνικά VI 1, 7, σχετικῶς καὶ ΑΕ 1956, σ. 151.

καί ἔνεκα τούτου εἰσηλθόν ἔνωρις εἰς τὸ μυθολογικὸν γενεαλογικὸν δένδρον τῶν Μολοσσῶν. Εἶναι εὐνόητον, ὅτι τὰ μεθόρια Θεσσαλικά φῦλα ἡμφεσβητοῦντο συνήθως ὑπὸ τῶν ταγῶν τῶν Φερῶν, τῶν ὁποίων ἐνίοτε ἢ ἐπιρροή ἔφθανε καὶ ἐκεῖθεν τῆς Πίνδου.

Αἱ ριζικαὶ μεταρρυθμίσεις τοῦ βασιλέως Θαρύπου συνετέλεσαν εἰς τὴν γοργὴν αὔξησιν τῆς στρατιωτικῆς καὶ οἰκονομικῆς δυνάμεως τῶν Μολοσσῶν μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ 4^{ου} π. Χ. αἰ. Ἐξουσιάζοντες ἤδη οἱ Μολοσσοὶ ἐπὶ τμήματος τῆς Δ. Ἐστιαιώτιδος, ἐπεξέτειναν τὴν ἐπιρροήν των κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἀλκέτα (385-370 π. Χ.) ἢ καὶ ὀλίγον πρότερον καὶ ἐπὶ τῆς Ὀρεσιτίδος, τῶν Ἐθνεστῶν, τῆς Τριφυλίας, τῆς Κεστρίνης, τῆς Θεσπρωτίας καὶ τῆς Κασσωπαίας, συμπήξαντες εἶδος Κοινοῦ τῶν Μολοσσῶν¹. Εἰς τοῦτο εἶχον δικαίωμα συμμετοχῆς δι' ἐνιαυσίων ἀρχόντων, τῶν δαμιοργῶν ἢ τῶν συναρχόντων, τοῦ προστάτου καὶ τοῦ γραμματέως, τὰ εἰς τὴν ἐπιρροήν ἢ ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν Μολοσσῶν ὑπαγόμενα φῦλα. Ἐννοεῖται ὅτι ἡ ἀνωτάτη ἐποπτεία τοῦ Κοινοῦ εὐρίσκετο εἰς χεῖρας τῶν κυριάρχων Μολοσσῶν, διὰ τοῦ βασιλέως των καὶ τῆς ἐκκλησίας τοῦ δήμου. Τοῦτο ἐξηγεῖ ἀναμφισβητήτως τὸν ὑπὸ τοῦ Θεσσαλοῦ Πολυδάμαντος διὰ τὸν Ἀλκέτα ἀποδοθέντα χαρακτηρισμόν, *ἵπαρχος ἐν τῇ Ἡπείρῳ* (ΞΕΝΟΦ. Ἑλλ. VI 1, 7). Οἱ Μολοσσοί, οἱ ὁποῖοι ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς Ἀθηναϊκῆς δημοκρατίας εἶχον ἤδη εἰσαγάγει διὰ τοῦ βασιλέως των Θαρύπου δημοκρατικούς θεσμούς, παρεχώρησαν ἐκ πολιτικῆς σκοπιμότητος πολιτικὰ δικαιώματα εἰς τὰ ὑπὸ τὴν ἐπιρροήν των ἀλλότρια φῦλα, δηλαδὴ ἴσην συμμετοχὴν εἰς τὰ κοινά.

Εἰς τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ Νεοπτολέμου, ὡς ἐπίσης καὶ εἰς τὴν ἐτέραν τῶν συναρχόντων, οἱ ἄρχοντες δὲν δηλοῦνται διὰ τοῦ ἐθνικοῦ τοῦ μεγάλου φύλου, εἰς τὸ ὁποῖον ὑπῆγοντο (Αἰθίκες, Τυμφαῖοι, Παρωραῖοι, Χάονες, Θεσπρωτοί, Κασσωπαῖοι), ἀλλὰ διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ μικροτέρου φύλου, κλάδου τοῦ μεγαλυτέρου (Πείαλες, Κέλαιθοι, Γενοαῖοι, Τριφυλαὶ κλπ.). Διὰ τὰ ἐθνικὰ ὀνόματα ὅμως, Παρωραῖοι, Ὀμφαλες, Ἀμυμνοὶ, γεννᾶται, ὡς εἶδομεν, ἀμφιβολία ἐὰν συμβαίη τὸ αὐτὸ ἢ ἐὰν πρόκεινται μᾶλλον nomina alternativa, ταυτόσημα πρὸς τὰ Παραναῖοι, Κεστρινοί, Κασσωπαῖοι. Εἶναι χαρακτηριστικόν, ὅτι ἐνῶ τὸ ὄνομα Κεστρίνη μαρτυρεῖται ἤδη τὸν 5^{ον} π. Χ. αἰ.

1 Εἶναι ἀληθές ὅτι εἰς τὴν ἐπιγραφὴν δὲν μνημονεύεται ὀνομαστικῶς *Κοινὸν τῶν Μολοσσῶν* (P. LÉNÉQUE, RÉG. ἔ.ά. σ. 496), ἀλλ' ἢ ὑπαρξίς του πρέπει νὰ θεωρηθῇ ἀσφαλῆς ἔνεκα τῆς συμμετοχῆς εἰς τὰ κοινὰ τῶν 10 μὴ Μολοσσικῶν φύλων, ἐκπροσωπούμενων ὑπὸ ἰσαριθμῶν δαμιοργῶν. Τὸ Κοινὸν τῶν Ἀκαρνάνων, τὸ ὁποῖον ὑποτίθεται ὅτι ἐχρησίμευσεν ὡς πρότυπον εἰς τὸ Κοινὸν τῶν Μολοσσῶν, ἀναφέρεται ἤδη τὸ 389 π. Χ. (ΞΕΝ. Ἑλλην. VI 6, 14), πιθανῶς δὲ εἶχε συσταθῆ ἔνωριτερον, μετὰ τὴν κατάληψιν τῶν Οἰνιαδῶν (424 π. Χ.), G. ΚΛΑΦΦΕΝΒΑΧ. IG IX, I, 2, σ. XIV. Οἱ χρόνοι 370-368 π. Χ., εἰς τοὺς ὁποίους χρονολογεῖται ἡ ἐπιγραφὴ τῆς Δωδώνης, ἀποτελοῦν ἐπομένως διὰ τὸ Κοινὸν τῶν Μολοσσῶν τὸν terminus ante quem. Ὁ ΒΕΛΟΧ, Griech. Gesch. III, 2, σ. 178, θεωρεῖ ὅτι τοῦτο εἶχεν ἤδη διαμορφωθῆ ἐπὶ βασιλέως Θαρύπα (ΠΛΟΥΤ. Πύρρ. 1. JUST. XVII 3, 12), ὁμοίως ὁ Η. ΤΡΕΙΔΛΕΡ, Epigrus, σ. 14, ἐπιφυλακτικῶς ὅμως βραδύτερον, Archiv, ἔ.ά. σ. 121,

ὁμοίως ὁ P. ΛΕΝΕΚΟΥΕ, ἔ.ά., σ. 497-8. Ὁ Θαρύπας τὸ 429, ὃν εἰσέτι παῖς (ΘΟΥΚ. II 80, 6), ἐπετροπέυετο ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος τῶν Ἀτινέων Σαβυλίνθου. Μετ' ὀλίγον, ἄγνωστον τότε ἀκριβῶς, καταφεύγει εἰς Ἀθήνας, ἐνθα ἀποκτᾷ δικαιώματα Ἀθηναίου πολίτου (Syll.³, 228). Εἶναι ἄγνωστος ἐπίσης ὁ χρόνος τῆς ἐπανόδου καὶ τῆς ἀναρρήσεώς του εἰς τὸν θρόνον τῆς Μολοσσίας. Πιστεύω ὅτι τοῦτο ἐγένετο κατὰ τὸ ἔτος 424/23 ἢ 423/422 π. Χ. (Σχετικῶς εἰς τοὺς γενεαλογικοὺς μύθους.) Δεδομένης τῆς φιλίας (καὶ συμμαχίας) μετὰ τῶν Ἀθηνῶν, τῆς πολιτικῆς καὶ ἐκπολιτιστικῆς ἐπιρροῆς τῶν τελευταίων τούτων ἐπὶ τῶν Μολοσσῶν Σ. Ι. ΔΑΚΑΡΗΣ, Ἀφιέρωμα εἰς τὴν Ἡπείρου, σ. 55-56, καὶ σημ. 1, θεωρῶ ὡς πιθανὴν τὴν σύστασιν τοῦ πρώτου ἐν Ἡπείρῳ Κοινοῦ τῶν Μολοσσῶν τὴν περίοδον 423-404 π. Χ. (Θαρύπας) ὡς ἀσφαλῆ δὲ τοὺς χρόνους τῆς βασιλείας τοῦ Ἀλκέτα, μετὰ τὴν ἐπ' ἀνάδοδόν του ἐκ τῆς ἑξορίας (385-370 π. Χ.).

(ΘΟΥΚ. I 46, 4), εἰς τὰς Ἡπειρωτικὰς ἐπιγραφὰς οἱ Κεστρινοὶ μνημονεύονται ἅπαξ μόνον καὶ μάλιστα μεταγενεστέρως¹, κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Δημοκρατίας (232 - 167 π.Χ.), ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ ἐθνικὸν Ὀμφαλες, ἀναφερόμενον εἰς ἕξ ἐπιγραφάς, ἀνερχομένας μέχρι τοῦ ἀ' ἡμίσεος τοῦ 4^{ου} π.Χ. αἰ.²

Οἱ Παραναῖοι μᾶς εἶναι γνωστοὶ μόνον ἐκ τῆς ἀρχαίας γραπτῆς παραδόσεως, ἐνῶ τὸ ἀντίστοιχον ὄνομα, Παρωραῖοι, εἶναι λίαν σύνθητες εἰς ἐπιγραφὰς ἐκ Δωδώνης³. Τέλος οἱ Κασσωπαῖοι μνημονεύονται ἅπαξ μόνον εἰς ἐπιγραφὴν ἐκ Ραδοτοβίου (ἀρχαία Πασσαρών) τῶν χρόνων τῆς Δημοκρατίας ἐπίσης⁴, ἐνῶ οἱ Ἀμύμονες τετράκις εἰς ἐπιγραφὰς τῆς Δωδώνης⁵. Ἡ ἐπιγραφὴ 1346 εἶναι ἰδιαιτέρως ἀξιωματικὸς⁶, διότι εἰς ταύτην παρὰ τὸν προστάτην τῶν Μολοσσῶν Ὀνόπερον ἀναφέρεται καὶ ἄρχων (προστάτης;) Ἀμύμων.

Ὅθεν ἢ ἀνωτέρω ἐκτεθεῖσα ἄποψις, ὅτι οἱ Παρωραῖοι = Παραναῖοι⁷, οἱ Ὀμφαλες = Κεστρινοί, οἱ Ἀμύμονες = Κασσωπαῖοι, ἐνισχύεται καὶ ἐκ τῶν ἐπιγραφικῶν τούτων μαρτυριῶν. Ἡ περίπτωσις δὲν εἶναι μοναδική. Ἡ Κερκυραϊκὴ ἀποικία Ἐπίδαμνος ἐκαλεῖτο ἐπιχωρίως καὶ Δυρράχιον⁸, ἢ δὲ Ἐφύρη, μνημονευομένη ὑπὸ τοῦ ΟΜΗΡΟΥ, τοῦ ΠΙΝΔΑΡΟΥ, τοῦ ΗΡΟΔΟΤΟΥ καὶ τοῦ ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ, ἐκαλεῖτο καὶ Κίχυρος, πιθανώτατα ὄνομα τοπικόν⁹. Ἀμφότερα ὅμως τὰ ὀνόματα, Ἐπίδαμνος καὶ Ἐφύρη, ὑπεχώρησαν σὺν τῷ χρόνῳ πρὸ τῶν ἐπιχωρίων καὶ ἐλησημονήθησαν ἐντελῶς (1 π.Χ. - 1 μ.Χ. αἰ.)¹⁰. Εἶναι λοιπὸν πολὺ πιθανὸν ὅτι τὰ φύλα, γενικώτερον γνωστὰ ὑπὸ τὰ ὀνόματα Παραναῖοι, Κεστρινοί, Κασσωπαῖοι, ἐκαλοῦντο ἐπιχωρίως Παρωραῖοι, Ὀμφαλες, Ἀμύμονες. Ἐνεκα τούτου ταῦτα μὲν βεβαιοῦνται ἐπιγραφικῶς ἐπανειλημμένως, ἐνῶ ἐκεῖνα μᾶς διεσώθησαν κυρίως φιλολογικῶς, σπανίως δὲ ἐξ ἐπιγραφῶν τῶν χρόνων τῆς Ἡπειρωτικῆς Δημοκρατίας.

Διὰ τοὺς ἀνωτέρω λόγους ἀποβαίνει δυσχερεστάτη ἡ συμπλήρωσις τῶν 14 φύλων τοῦ Θεοπόμπου ἐπὶ τῇ βάσει τῶν 11 γνωστῶν φύλων, τῶν παραδιδωμένων ὑπὸ τοῦ ΣΤΡΑΒΩΝΟΣ (VII 326). Οἱ νεώτεροι ἐρευνῆται προσεπάθησαν ματαίως νὰ καθορίσουν τὰ λοιπὰ τρία φύλα¹¹, ἐκλέγοντες κατ' εἰκασίαν ἐκ τῶν κατὰ πολὺν περισσοτέρων εἰς ἀριθμὸν γνωστῶν ἤδη φύλων¹². Ἡ παρούσα ὅμως ἔρευνα κατέδειξεν, ἐλπίζω, τὰς δυσχε-

1 Ἡπ. Χρον., ἔ.ἀ. σ. 248, 3.

2 1334 - 1335, 1347, Ἡπ. Χρον., σ. 245, 1, ΑΕ 1956, Ἑλληνικά ἔ.ἀ. σ. 248.

3 1350, 1355, Ἑλληνικά ἔ.ἀ. Syll.³ 442.

4 Ἡπ. Χρ. ἔ.ἀ. σ. 264. Ἡ ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς Κασσώπης ἐπιγραφὴ *Κασσωπαίων* ἦτο ἐπιβεβλημένη διὰ λόγους νομισματικῆς κυκλοφορίας. Δυνατὸν ἐπίσης τὸ ὄνομα νὰ σχετίζεται μὲ τὴν πόλιν Κασσώπην, καθ' ὃν τρόπον καὶ τὰ νομίσματα τῆς Ἐλαίας, καὶ οὐχὶ πρὸς τὸ ἐθνικὸν (Κασσωπαῖοι).

5 1346, 1352, ΑΕ 1956, Ἑλληνικά ἔ.ἀ. ΘΕΟΠΟΜΠΟΣ παρὰ ΣΤΡΑΒ. VII 326.

6 Περὶ ταύτης Μ. NILSSON, Studien, σ. 62-63 (Ἀλέξανδρος Β' ἢ καὶ ἀρχαιότερον), Ρ. FRASER, JHS 74, 1954, σ. 57 (πρὸ τοῦ 330 π.Χ.), Ρ. FRANKE, Epirus, σ. 55 κ.ἑξ. καὶ πίν. Ια (ὀλίγον πρὸ τῶν χρόνων τῆς Δημοκρατίας, περὶ τὰ μέσα τοῦ 3^{ου} π.Χ. αἰ.).

7 Εἰς τὰς ἐπιγραφὰς 1350, 1355 καὶ τῶν συναρχόντων, Ἑλληνικά ἔ.ἀ. Παρωραῖοι.

8 R. МАСК, ἔ.ἀ. σ. 36 κ.ἑξ., αὐτόθι καὶ ἡ παλαιότερα βιβλιογραφία.

9 ΟΜ. Ὀδύσσ. ι 259, ΠΙΝΔ. Νεμ. VII 37-38, ΘΟΥΚ. I 46, ΣΤΡΑΒ. VII 324, 328, VIII 338, IX 444, ΑΠΟΛΛ. II 7, 6, ΠΑΥΣ. I 17, 4, IX 36, 3. Ἐσχάτως ἐβεβαιώθη ἡ ταύτισις τῆς πόλεως πρὸς τὰ ἑρείπια τοῦ Ζυλοκάστρου παρὰ τὸ Μεσοπόταμον-Φαναρίου, Α. ΟΡΛΑΝΔΟΣ (Σ. Γ. Δάκαρης), Τὸ Ἔργον τῆς Ἀρχ. Ἐταιρείας 1958, σ. 95 κ.ἑξ.

10 Σ. Γ. ΔΑΚΑΡΗΣ, ἄρθρον Μεγ. Ἑλλ. Ἐγκυκλ. ἐν λ. (συμπλήρωμα), R. МАСК, ἔ.ἀ.

11 Ἴδὲ διαφόρους γνώμας παρὰ Η. TREIDLER, Archiv ἔ.ἀ. σ. 121 - 122.

12 Κατάλογον τῶν φύλων ἰδὲ παρὰ Δ. ΕΥΑΓΓΕΛΙΔΗ, Ἑλληνικά ἔ.ἀ.,

ρείας· διότι πολλὰ τῶν φύλων τούτων ὑπῆρξαν κλάδοι μεγαλυτέρων. Δεδομένου δὲ ὅτι μερικὰ τῶν Ἠπειρωτικῶν φύλων ἔφερον διπλοῦν ἔθνικόν (Κεστρίνοι - Ὀμφαλες, Παραναῖοι - Παρωραῖοι κλπ.), ἄλλα ἤλλαξαν ὄνομα ἢ καὶ ἐξέλιπον μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Στράβωνος (π.χ. οἱ Αἰθίκες), αἱ δυσχέρεια καθίστανται ἀνυπέρβλητοι. Ἴσως εἰς τὰ 11 φύλα τοῦ Στράβωνος θὰ ἠδυνάμεθα νὰ προσθέσωμεν τοὺς Κεστρινούς, τοὺς Τριφύλας καὶ τοὺς Ἐθνήστας, ἄλλα τοῦτο εἶναι ἀπλῆ ὑπόθεσις¹.

Ποία ἱστορικὴ αἰτία ὑποκρύπτεται εἰς τὰς μεταβολὰς αὐτὰς δὲν δυνάμεθα νὰ γνωρίζωμεν. Ἴσως αὐταὶ ὀφείλονται εἰς τὴν ἀφύπνισιν τοῦ ἐθνικοῦ αἰσθήματος κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Κοινοῦ τῶν Ἀπειρωτῶν (232-167 π.Χ.)². Τὸ γεγονός, ὅτι κέντρον τοῦ Ἠπειρωτικοῦ Κοινοῦ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Δημοκρατίας ὑπῆρξεν, ἀντὶ τῆς Δωδώνης ἢ τῆς Ἀμβρακίας ἢ τῆς Πασσαρῶνος, ἢ Φοινίκης, συνηγορεῖ ὑπὲρ τῆς ἀπόψεως ταύτης, ὡς ἐπίσης καὶ ἡ ἐπικράτησις τῶν ἐγχωρίων ὀνομάτων (Κίχυρος, Δυρράχιον) ἔναντι τῶν ξένων, Ἐφύρη, Ἐπίδαμος, ὀφειλομένων εἰς ἀποίκους.

Ἐν κατακλείδι ὀλίγας λέξεις καὶ περὶ τῆς μνημονευθείσης ἐπιγραφῆς τῶν συναρχόντων (Ἑλληνικά 1957, σ. 247 κ.ἑξ.). Εἶναι ἀσφαλῶς ἀρχαιότερα τῶν περὶ τὸ 330 π.Χ. χρόνων, ὡς ἀναφέρουσα τὴν ὑπαρξιν τοῦ Κοινοῦ τῶν Μολοσσῶν, τὸ ὅποσον διεδέχθη μετὰ τὸν θάνατον ἐν Ἰταλίᾳ τοῦ Μολοσσοῦ βασιλέως Ἀλεξάνδρου Α' (331/30 π.Χ.) ἢ Συμμαχία Ἀπειρωτῶν³. Ἡ μορφή τῶν γραμμάτων, ὁμοία ἢ σχεδὸν ὁμοία πρὸς τὴν στήλην τῶν δαμιοργῶν, μαρτυρεῖ σύγχρονον ἢ κατὰ τι νεωτέραν χρονολόγησιν, οὐχὶ μεγαλυτέραν τῆς τριακονταετίας⁴. Τοῦτο θὰ ἐνισχυθῆ κατωτέρω καὶ ἐξ ἐξωτερικῶν λόγων.

Αἱ δύο ἐπιγραφαὶ παρουσιάζουν μερικὰς διαφορὰς τόσον εἰς τὴν διάρθρωσιν τοῦ ψηφίσματος ὅσον καὶ εἰς τὸ εἶδος καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀρχόντων. Εἰς τὸ ἐν λόγω ψήφισμα τὸ τιμώμενον πρόσωπον ἀναφέρεται μετὰ τὸν προστάτην⁵ καὶ τοὺς συνάρχοντας, εἰς δὲ τὴν στήλην τῶν δαμιοργῶν τὸ πρόσωπον προηγεῖται. Ἀφ' ἑτέρου εἰς τὸ πρῶτον ἀναφέρονται συνάρχοντες δεκαπέντε τὸν ἀριθμὸν, ἐκπροσωποῦντες μετὰ τοῦ Τριπολίτου γραμματέως 13 ἐν ὄλῳ φύλα τοῦ Κοινοῦ, εἰς δὲ τὸ δεύτερον δέκα δαμιοργοί, προερχόμενοι μετὰ τοῦ προστάτου καὶ τοῦ γραμματέως ἐκ δέκα φύλων. Εἰς τὸ ψήφισμα τῶν συναρχόντων δὲν συμμετέχουν οἱ Πεῖαλες τῆς Δ. Ἐστιαιώτιδος καὶ οἱ Ὀνόπερνοι τῆς Θεσπρωτίας, ἀντιθέτως δὲ περιλαμβάνονται εἰς αὐτὸ ἄρχοντες ἐξ ἑτέρων πέντε φύλων, τῶν Ὀπούων, τῶν Ὀρεστών, τῶν Θιαίων, τῶν Φυλατῶν καὶ τῶν Παρωρῶν.

Ἡ διαφορὰ εἰς τὴν διάταξιν τῶν ἀρχόντων δὲν ἐπιτρέπει χρονολογικὴν διάκρισιν.

1 Ἥτοι Μολοσσοί, Ἀμφίλοχοι, Ἀθαμᾶνες, Αἰθίκες, Τυμφαῖοι, Ὀρέσται, Ἐθνήσται, Παρωραῖοι ἢ Παραναῖοι, Τριφύλαι, Ἀτινῆνες, Χάονες, Κεστρίνοι, Θεσπρωτοί, Κασσωπαῖοι.

2 Κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Δημοκρατίας (232-167 π.Χ.) οἱ Μολοσσοὶ ἐξηκολούθησαν πάντως διατηροῦντες ὑπεροχὴν ἔναντι τῶν λοιπῶν φύλων τοῦ Κοινοῦ τῶν Ἀπειρωτῶν, P. FRANKF, Epigrus, σ. 45, ὑποσ. 199,

ὁ αὐτὸς, AM 71, 1956, σ. 62.

3 Τὴν ἔναρξιν ταύτης θέτει ὀριστικῶς ὁ P. FRANKF, Epigrus, σ. 30 κ.ἑξ., κατὰ τὰ ἔτη 329/8 καὶ 326/5.

4 Ἄς σημειωθῆ καὶ ἡ διὰ τοῦ Ο ἀντὶ Ω γραφὴ τῆς γενικῆς, γραμματέως, εἰς ἀμφοτέρας τὰς ἐπιγραφάς.

5 Εἰς τὴν ἐπιγραφὴν δὲν σφύζεται τὸ ὄνομα τοῦ βασιλέως.

Γεννᾶται ὁμοῦς τὸ ζήτημα, μήπως ἡ παράλειψις τῶν Πειάλων καὶ τῶν Ὀνοπέρων ἢ ἡ προσθήκη τῶν πέντε νέων φύλων εἰς τὴν ἐπιγραφὴν τῶν συναρχόντων ὑποθέτουν μεταβολὴν ἱστορικὴν. Ὡς πρὸς μὲν τὴν ἀπουσίαν τῶν Πειάλων καὶ τῶν Ὀνοπέρων ἐκ τοῦ ψηφίσματος ἡ ἀπάντησις εἶναι ἀρνητικὴ, διότι τὸ γεγονός, ὅτι ἐκ τῆς περιοχῆς τῆς ἀνατολικῆς Πίνδου συμμετέχουν ἄρχοντες ἐκ τῶν λοιπῶν φύλων (Ἐθνέσται, Ὀρέσται, Γενοαῖοι, Κέλαιθοι, Τριπολίται, Ἀρκτᾶνες), ἀποκλείει τὴν ὑπόθεσιν περὶ ἀποσχίσεως τῶν Πειάλων, οἱ ὅποιοι μάλιστα ἀπὸ παλαιῶν χρόνων εἶχον ὑπαχθῆ ὑπὸ τοὺς Μολοσσούς (ἀνωτ. σ. 106, 108). Ἄφ' ἐτέρου εἰς τὴν θέσιν τῶν Ὀνοπέρων ἐμφανίζονται οἱ Θιαῖοι, Θεσπρωτοὶ καὶ οὗτοι, συμφώνως πρὸς τὴν ἐπιγραφὴν 1351.

Τῶν Ὀπούων¹ καὶ τῶν Φυλατῶν ἀτυχῶς δὲν γνωρίζομεν τὴν ἀκριβῆ θέσιν ἐν Ἠπειρῷ οὔτε ἔχομεν περὶ αὐτῶν ἄλλας πληροφορίες. Διὰ τοὺς Παρωρούς-Παρωραίους διευπλώσαμεν τὴν παλαιότεραν ἀποψιν τοῦ ΜΑΣΚ ὅτι εἶναι οἱ αὐτοὶ πρὸς τοὺς Παραναίους (ἀνωτ. σ. 103, 110). Περὶ τῆς Παραναίας γνωρίζομεν ὅτι τὸ 294 π.Χ. παρεχωρήθη μετὰ τῆς Τυμφαίας εἰς τὸν Πύρρον ἕνεκα τῆς ὑποστηρίξεως, τὴν ὁποίαν παρέσχεν οὗτος εἰς τὸν Ἀλέξανδρον τῆς Μακεδονίας². Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει προηγουμένως ὑπήγετο εἰς τὴν Μακεδονίαν, εἰς τὴν ὁποίαν προσηρτήθη τὸ 344 π.Χ. ὑπὸ τοῦ Φιλίππου Β' τοῦ Μακεδόνο³. Ἐπομένως, ἐφ' ὅσον θεωρηθῆ βέβαιον ὅτι οἱ Παρωροὶ-Παρωραῖοι τῆς ἐπιγραφῆς εἶναι οἱ αὐτοὶ πρὸς τοὺς Παραναίους, τὸ ψήφισμα τῶν συναρχόντων, ὡς περιλαμβάνον καὶ τούτους εἰς τὸ Κοινὸν τῶν Μολοσσῶν, πρέπει νὰ θεωρηθῆ ἀρχαιότερον τοῦ 344 π.Χ. Εἶναι ὁμοῦς ἄγνωστον ἐὰν ἡ ἐμφάνισις εἰς τὸ ψήφισμα τῶν Παρωραίων ὑποθέτῃ νεωτερισμὸν εἰς τὴν κατάστασιν τοῦ Ἠπειρωτικοῦ Κοινοῦ.

Περὶ τῶν Ὀρεστῶν ἐπίσης γνωρίζομεν⁴ ὅτι ὑπήγοντο ἀσφαλῶς πρὸ τῶν χρόνων τοῦ ψηφίσματος τῶν δαμιοργῶν (370/68 π.Χ.) καὶ τῶν συναρχόντων εἰς τὴν Ἠπειρον. Συμφώνως πρὸς τὴν μαρτυρίαν τοῦ ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ (II 80) τὸ φύλον τοῦτο συνεδέετο μετὰ τῶν Μολοσσῶν καὶ τῶν Παραναίων εἰς τὴν ἐκστρατείαν κατὰ τῆς Ἀκαρνανίας (429 π.Χ.), ὃ δὲ ὑπὸ τοῦ ΕΚΑΤΑΙΟΥ χαρακτηρισμὸς τῶν Ὀρεστῶν ὡς Μολοσσῶν ('Απόσπ. 107)⁵, ἦτοι εἰς περιόδον παλαιότεραν τῆς Μολοσσικῆς κυριαρχίας, εἶναι σύμφωνος πρὸς τὴν ἀλλαγὴν ἐκτεθεῖσαν ἀποψιν ὅτι πρόκειται περὶ κλάδου Μακεδονικοῦ, ἐκ τοῦ ὁποίου προέρχονται καὶ οἱ Μολοσσοὶ τῆς Ἠπειροῦ, παραμείναντος εἰς τὴν ἀρχαίαν κοιτίδα του καὶ μετὰ τοὺς χρόνους τῆς εἰσβολῆς⁶. Κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Φιλίππου Β' καὶ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου προσηρτήθησαν, φαίνεται, οἱ Ὀρέσται εἰς τὴν Μακεδονίαν, διότι ἄφ' ἐνὸς μὲν ἀπετέλουν μίαν τῶν ἑξ ἑτάσεων τοῦ στρατοῦ τοῦ Ἀλεξάνδρου εἰς τὰ Ἄρβηλα

1 GDI 1349, 1362 ('Οπ[οῦος] ἢ Ὀπ[λαῖνος]). Ἡ σχέση τούτων πρὸς τὴν Ἐποῦϊαν, τὴν νῦν Ἀμβρακίαν (ΣΤΕΦ. ΒΥΖ.), ἀπίθανος.

2 M. NILSSON, Studien, σ. 56, R. ΜΑΣΚ, σ. 102 κ.εξ. καὶ 214. D. KIENAST, ἔ.ἀ., P. LÉNÉQUE, Pyrrhos, σ. 184-186 καὶ 198. Ὁ ΒΕΛΟΧ, Griech. Gesch. IV, 2, σ. 379, πιστεύει ὅτι ἡ Παραναία καὶ ἡ Τυμφαία περιῆλθον καὶ πάλιν εἰς τὴν Μακεδονίαν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Πύρρου, διότι ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει ἡ κατάκτησις

τῆς Ἀτιντανίας ὑπὸ τοῦ Φιλίππου Ε' (205 π.Χ.) δὲν θὰ εἶχε σημασίαν (πρβλ. καὶ ΜΑΣΚ, ἔ.ἀ. σ. 105).

3 R. ΜΑΣΚ, σ. 105 καὶ 214.

4 Ἀνωτ. σ. 101 ὑποσ. 2.

5 D. S. ROBERTSON, Class. Rev. 37, 1923, σ. 59-60, J. SCHMIDT, ἔ.ἀ. σ. 961-62, C. BOTTIN, ἔ.ἀ. σ. 62.

6 H. TREIDLER, Archiv, ἔ.ἀ. σ. 97, E. KIRSTEN, παρὰ A. PHILIPPSON, ἔ.ἀ. σ. 216, Σ. Ι. ΔΑΚΑΡΗΣ, ΠΑΕ 1952, σ. 381.

(Διοδ. Σικ. XVII 57, 3)¹, ἀφ' ἑτέρου δέ, ὡς παρατήρησεν ὁ ΜΑСК (ἀνωτ. σ. 112), ἢ κατὰ τὸ 344 π.Χ. προσάρτησις τῆς Παραναΐας καὶ τῆς Ἀτιντανίας εἰς τὴν Μακεδονίαν ὑπὸ τοῦ Φιλίππου δὲν θὰ ἦτο δυνατὴ ἄνευ τῆς Ὀρεστίδος. Κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Πύρρου ὑπήχθη καὶ πάλιν εἰς τὴν Ἠπειρον μετὰ τῆς Παραναΐας². Τὸ γεγονός, ὅτι εἰς τὸ ψήφισμα τῶν δαμιοργῶν ἀναφέρεται καὶ ἀρχῶν Ἐθνήστης, ὑποθέτει ὅτι καὶ οἱ Ὀρέσται, ἐγγύτερον τῆς Ἠπείρου εὐρισκόμενοι, ὑπήγοντο ἐπίσης εἰς τὸ Κοινόν.

Ὅθεν ἡ ἐπιγραφὴ τῶν συναρχόντων πρέπει νὰ εἶναι παλαιότερα τοῦ ἔτους 344 π.Χ., ὅτε ἡ Παραναΐα, ἡ Ὀρεστὶς καὶ ἡ Τυμφαία ὑπήχθησαν εἰς τὴν Μακεδονίαν, σύγχρονος δὲ ἢ κατὰ τι νεωτέρα τῆς ἐπιγραφῆς τῶν δαμιοργῶν. Δυνάμεθα ἐπομένως νὰ χρονολογήσωμεν ταύτην εἰς τὴν περίοδον 370 - 344 π.Χ. Ἐξ ἄλλου ἐπιτρέπεται τὸ συμπέρασμα, ὅτι, μὲ ἐξαίρεσιν ἴσως τὴν Παρωραΐαν (Παραναΐαν), οὐδεμία ἄλλη ἱστορικὴ μεταβολὴ εἶναι δυνατὸν νὰ ὑποτεθῇ ἐκ τῆς ἐμφανίσεως τῶν πέντε νέων φύλων εἰς τὴν ἐπιγραφὴν καὶ ἐκ τῆς ἀπουσίας ἀπὸ τοῦ Κοινοῦ τῶν ἀρχόντων Πιέλου καὶ Ὀνοπέρονου. Πρόκειται περὶ κανονικῆς ἐναλλαγῆς τῶν ἐνιαυσίων ἀρχῶν, λαμβανομένων ἄλλοτε μὲν ἐκ τούτων τῶν φύλων, ἄλλοτε δὲ ἐξ ἑτέρων, διότι τὰ εἰς τὸ Κοινὸν συντελοῦντα φῦλα ὑπερέβαινον τὸν ἐκάστοτε ἀπαιτούμενον ἀριθμὸν ἐνιαυσίων ἀρχόντων.

ΣΩΤΗΡΙΟΣ Ι. ΔΑΚΑΡΗΣ

1 J. SCHMIDT, RE ἔ.ἀ. σ. 962, R. ΜΑСК, ἔ.ἀ. σ. 113 κ. ἐξ.,
H. BERNÉ, Das Alexanderreich I, 1926, σ. 114 καὶ 115.

2 Περὶ τῆς περαιτέρω ἱστορίας J. SCHMIDT, ἔ.ἀ.
σ. 964, R. ΜΑСК, ἔ.ἀ. σ. 120.